

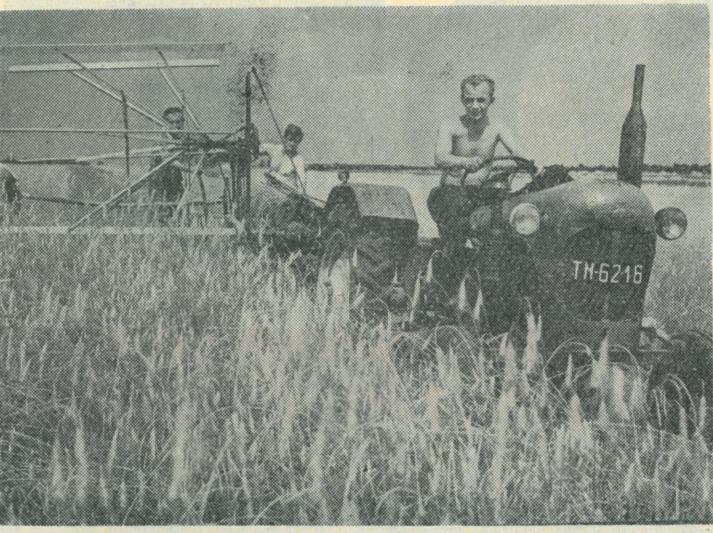
Zivot

KULTURNĚ SOCIÁLNÍ ČASOPIS SEPTEMBER • ZÁŘÍ • WRZESIEŃ • Číslo 9/1973 ROČNÍK 16 cena 1 zł

VARŠAVSKÝ SEPTEMBER 1973

DOBRA ÚRODA

Kosba žita v roľníckom krúžku v Szczytne CAF — Uchymiaik

Stretnutie na Kryme. Na Kryme sa stretli T. Živkov, G. Husák, J. Čedenský, E. Honecker, E. Gierek, N. Ceausescu, J. Kadar a L. Brežnev. Z komuniké: „...K úspechom vecí mieru a pokroku prispieva upevňujúca sa jednota komunistických a robotníckych strán...“. New York Times po stretnutí: „Vedúcou myšličkou komunického uverejneného na záver stretnutia je plná podpora politiky zblížovania so Západom uskutočňovaná Leonidom Brežnevom.“ Christian Science Monitor zdôrazňuje, že celkový tón komunikácií vyjadruje súčasť spokojnosť so základnými procesmi a tendenciemi vo vzťahoch medzi Východom a Západom, avšak zároveň vyzýva k bdelosti.

1. augusta t.r. zomrel Walter Ulbricht. Smútočné obrady sa konali 7. augusta a zúčastnili sa ich delegácie socialistických krajín o.i. predsedu Najvyššieho sovieta ZSSR N. Podgorný, člena Štátnej rady a tajomníka ÚV PZRS Fr. Szlachcic. Prvý tajomník ÚV SED E. Honecker v smútočnom prejave povedal: „Život nášho súdruha WALTERA ULBRICHTA bol životom veľkého proletárskeho revolucionára.“

Uverejnená správa Centrálného štatistického úradu ZSSR o výsledkoch dosiahnutých za prvý polrok dokazuje, že program ďalšieho upevnenia ekonomickej základnej krajiny, ako aj zvyšovania blahobytu obyvateľstva vytýčený na XXIV. zjazde, je úspešne realizovaný. Sovietsky zväz si upevnil miesto po predného vo svete (druhé miesto) a prvý vo Európe priemyselného výrobcu. ZSSR je v súčasnosti na prvom mieste vo svete v ťažbe uhlia a železnej rudy, vo výrobe traktorov, diesellových a elektrických rušňov, cementu, vlnených látok, masla, cukru z domácich surovín, vo výrobe dreva. Na území Sovietskeho zväzu pracujú najväčšie na svete vodné a tepelné elektrárne; odovzdali už do prevádzky mohutné atómove elektrárne a budujú ďalšie objekty tohto typu. Na druhom mieste vo svete a na prvom v Európe je ZSSR v

tažbe nafty (roku 1975 — 500 mln ton) a tavbe ocele (150 mln ton).

Predsedníctvo vlády prerokovalo o.i. predbežný návrh nového zákona o osobných preukazoch, podľa ktorého otázkami spojenými s vydávaním osobných preukazov sa miesto veliteľstiev MO majú zaoberať rady národných výborov. V osobných preukazoch bude možno zapisovať viac úradných údajov, ako doteraz napr. krvnú skupinu, číslo devízovej vkladnej knižky, ako aj údaje týkajúce sa vojenskej služby, zmeny pravoviska atď. Vďaka tomu bude znižený počet potvrdení, ktoré treba predkladať na rôznych úradoch.

Izraelské lietadlá zachytili nad Bejrútom libanonské dopravné lietadlo (prenajaté iráckou leteckou spoločnosťou) a prinutili ho, aby pristalo v Izraeli. Bezpečnostná rada OSN prešetrila stažnosť Libanonu v tejto veci a schválila rezolúciu, v ktorej odsudzuje izraelskú vládu na únos a narušovanie suverenity Libanonu.

Na prázdninach v Poľsku bolo tento rok 1200 detí zahraničných Poliakov z Francúzska, USA, Veľkej Británie, NSR, Kanady a iných krajín. V porovnaní s minulým rokom sa počet malých hostov zvýšil o 200.

Zastavenie bombardovania Kambodge Reuter komentuje takto: Spojené štáty strácajú všetok vplyv na výsledky konfliktu v tejto krajine. Lon Nolová vláda je teraz odsúdená k zániku.

Otázky sťažnosti a žalob by bolo treba prevetrať, kriticky posúdiť — piše v Gazeze Krakowskej Z. Pietrzkyowski. V terajšom systéme centrálnych orgánov odosielajú sťažnosti podľahlým závodom, továrnam a úradom, teda tam, od kiaľ vyšli. Z. Pietrzkyowski navrhuje: „Aby sťažnosť mohla byť spravodivo prešetrená, aby sa nestrácali v byrokratickej húštine a aby sa nevratila späť ako bumerang do materského závodu alebo úradu, mali by ju prešetrovať nezáinteresovaní činitelia, ktorí nie sú priamo spojení so závodom.“

V Bielsku-Bialej začali vyrábať dodávkový automobil Syrena R-20 určený pre poľnohospodárstvo. Do konca t.r. bielska továreň dodá 1000 takýchto automobilov, ktoré bude predávať Agroma.

Na ústredných dožinkách v Bielostoku zaznela zátevná pieseň. Žatva v Poľsku skončila. Zožali 8 350 000 hektárov obilia a 330 000 ha repice. Tento rok naši poľnohospodári dosiahli vyššiu úrodu, ako v minulých rokoch, čo je výsledkom dobrého počasia, lepšej štruktury obilním (viac jačmeňa a inzervívnych druhotov žita a pšenice), ako aj rastu hnojenia, ktoré tento rok dosiahlo 180 kg čistého zloženia na hektár.

Najvyššiu úrodu štyroch základných druhotov obilia dosiahli vojvodstvá: Opolské, Štětinske, Vratislavské a Bydgoszczské. V Rzeszowskom a Krakowskom vojvodstve v období vegetácie rastlín a ich zberu boli nepriaznivé poveternostné podmienky. Nádmerné zrázky v Rzeszowskom vojvodstve a v horských okresoch Krakovského vojvodstva spôsobili mnohú pôvodne a vylahnutie obilia na viac ako 50% celkovej plochy. Práve preto na tomto území úroda bola nižšia ako inde.

Tohoročná žatevna kampania prebiehala v oveľa lepších organizačných podmienkach, ako v minulých rokoch. Celkové vedenie akcie bolo v rukách predsedov vojvodských a okresných národných výborov, ako aj náčelníkov obcí (gmin). Zaviedli zásadu zodpovednosti „kto seje, ten zbiera“, ktorá sa plne osvedčila. V tohoročnej žatevnej kampani novým dispozičným strediskom na vidieku sa stali obecné úrady utvorené od 1. januára t.r. Pôsobnosť obcí, najmä náčelníkov a obecných poľnohospo-

dárskych služieb bola kladne zhodnotená tak čo sa týka príprav na žatvu, ako aj v priebehu samotnej kampane. O dobrej príprave na žatvu všetkých zložiek poľnohospodárskych služieb svedčí fakt poklesu počtu sťažností adresovaných na stranické orgány a orgány štátnej administratívy. Sťažnosti, ktoré sa sem-tam vyskytli boli ojedinele a týkali sa hlavne rozšírenia služieb roľníckych krúžkov.

Obdobie žatvy je rozhodujúcim obdobím, v ktorom vznikajú základy dobrej úrody pre budúci rok. Práve preto nemožno prejsť ľahostajne popri tom, čo sa robí, aby budúca úroda bola vyššia a lepšia ako v súčasnosti. Žiaľ, v tomto ohľade je ešte veľa nedostatkov. V porovnaní s tempom žatvy slabšie prebiehá plynká orba a siatie medzi kultúr, pritom najviac prácu tohto druhu urobili vo vojvodstvách: Kieleckom, Poznanskom, Lodžskom a Lublinskom. Aj keď v Poľsku predali doteraz oveľa väčšie množstvo minerálnych hnojív ako vlni na jesenné siatie, predsa aj naďalej je aktuálny problém zváčšovania jesenného hnojenia pod obilie draselnými a fosforovými hnojivami. Týka sa to najmä horských oblastí Krakovského vojvodstva, kde nedostatok fosforového a draselého hnojenia „pod korene“ bol tento rok príčinou tak značného vylahnutia obilia.

J. Z.

Z ČESKOSLOVENSKA

SPOLUPRÁCA

Tento rok na poľský trh príde 20 000 osobných automobilov Škoda. Je to zatiaľ najväčšie množstvo áut kúpených v Československu za jeden rok. Doteraz tento počet neprekračoval 11 000.

Československo je dôležitým odberateľom poľských automobilov Fiat 125p a Automobilové závody v Jelcu už roky spolupracujú s Československom vo výrobe autobusov.

Poľský automobilový priemysel sa stal najväčším dodávateľom traktorových prívesov pre potreby československého poľnohospodárstva. Minulý rok Československo obdržalo z Poľska 500 týchto prívesov a do konca roku 1975 ich Poľsko dodá do ČSSR ešte 6500.

ŠKOLSTVO

Deti a mládež činia v Československu 48% obyvateľstva. Československé školstvo pre svoj rozsah a hmotné zabezpečenie zaberá jedno zo popredných miest vo svete. Vyučba na všetkých školách je bezplatná, učebnice a školské pomôcky všetci žiaci dostávajú zdarma. V súčasnosti na stredných školách sa učí 270 000 žiakov a na vysokých školách študuje 130 000 poslucháčov. Socialistické školstvo reprezentuje o.i. systém štátnych štipendií, školských a študentských jedálens, ktoré umožňujú mládeži študia bez ohľadu na sociálne podmienky rodičov.

NÁRODNOSTNÉ MENŠINY V ČSSR

V Československu okrem Čechov a Slovákov žije okolo 6% obyčanov iných národností. Najpočetnejšou národnosťou menšinou sú občania maďarskej národnosti (ok. 573 000) na južnom Slovensku. V Severných Čechách sú to Nemci (viac ako 85 000), na severnej Morave Poliaci (70 000), a na východnom Slovensku Ukrajinci (57 000).

Všetkým týmto občanom ústava ČSSR zaručuje také isté práva ako Čechom a Slovákom. Majú právo na všeobecný kultúrny rozvoj, právo združovať sa v národnostných spoločensko-kultúrnych organizáciach, právo vydávať tlač a šíriť informácie vo svojom materinskom jazyku, ako aj právo na vzdelanie. O voľbe vzdelania rozhodujú výlučne rodičia.

Maďarské deti majú 935 škôl — od materských škôl až po stredné školy a jedná vysoká škola pripravuje pedagógov. Na severnej Morave sied materských a základných devätfročných škôl zahrnuje 67 ZDS s poľským vyučovacím jazykom pre 5305 žiakov. Deti príslušníkov nemeckej národnosti žijú roztrúsené v pohraničných oblastiach Čiech a vzdelanie vo svojom jazyku nadobúdajú v krúžkoch nepovinného nemeckejho jazyka, pre ktoré sa spracúva zvláštne programy a učebnice. V školskom roku 1972/73 bolo 114 takýchto skupín pre 1350 detí. Podobné možnosti majú deti ukrajinskéj národnosti. Materinskú reč sa učí aj 1100 gréckych a macedónskych detí, ktorých rodičia sa vysťahovali do ČSSR po porážke demokratickej revolúcie v Grécku roku 1949.

Ceskoslovenskí občania iných národností majú svoje vlastné organizácie a kultúrne spolky, ktoré o.i. podporujú rozvoj umeleckej činnosti a zaujmových krúžkov. Každá národnostná menšina má svoje vlastné profesionálne divadlo a iné umelecké súbory, rozhlasový program, vlastnú tlač atď.

Pragopress

DOBRE PERSPEKTÍVY

Minister poľnohospodárstva a výživy ČSSR B. Večera oznámil, že v prvom polroku splnili plán výkupu mäsa na 105%, a mlieka na 104%. Perspektív žatvy sú dobré, predpokladá sa priemernú úrodu pšenice 31,4 q z ha, jačmeňa — 32 q, základných druhov obilia — 31,8 q.

OPTIMISTICKÝ SEPTEMBER 1973

September 1973 nás opäť nutilo k reflexiám. Aj keď tým, ktoré siahajú do minulosti, k roku 1939, keď prvé fašistické bomby padli na našu krajinu, keď začalo obdobie krvavej borby a utrpení. My a iné národy utláčané fašizmom, sme tento boj vyhrali. Sloboda k nám prišla z východu. Zbrane v rukách sovietskych a poľských vojakov svorne razili cestu tejto slobode. Mnohí z nás si pamätajú prvý, už povojujový september. Ruiny nášho hlavného mesta, obrovské zničenia v celej krajinе, hľadanie najbližších, nádej, že sa vrátia.

Každý z nás si pamäta prvú lopatu zaborenú do ruín, úder prvého čakana, hojnú pomoc sovietskych bratov, hoci sami mali vtedy obrovské vlastné potreby.

A potom sme prežívali ďalšie septembre povojuvých rokov. Stále zreteľnejšie sa kryštalizoval socialistický tvar našej krajinu, nášho tábora. Boli sme hrdí na každý dosiahnutý výsledok. Imperialistické sily chceli nám prekázať v rozvoji, ale zvolená nimi politika izolácie a studenej vojny neprinesla výsledky. Sovietsky zväz, ľudové Poľsko a iné socialistické krajinam vždy hovorili o nevyhnutnosti zachovania mieru na svete, vystrihali pred najrôlenejšími politickými dobrodruhmi, priponiali Leninovu tézu o možnosti mierovej koegzistencie štátov s rôznym spoločenským zriaďením. Bol to dlhotrvajúci proces, ktorého výsledkom sú fakty medzinárodného dosahu dovoľujúce publicistovi použiť v komentári titulok: Optimistický september 1973.

Pripomeňme ich v krátkosti.

Rok 1973 priniesol koniec vojny vo Vietname, úspešné rokovanie konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe. Zavŕšuje sa normalizácia vzťahov medzi socialistickými krajinami a Nemeckou spolkovou republikou. Charakteristické je aj to, že v hlavnom meste Nemeckej demokratickej republiky zriaďujú svoje sídla veľvyslanectvá štátov celého sveta.

Rok 1973 sa natrvalo zapísal do dejín aj z toho dôvodu, že Sovietsky zväz a Spojené štaty podpisali zmluvu o predbehaní nebezpečenstvu nukleárnej vojny. A hoci to ešte neznamená zakáz týchto zbrani, obrovský význam má samotný fakt, že dve mocnosti, ktoré disponujú najmohutnejším jaderno-raketovým potenciálom spoľne rozhodli o tom, že odstránia nebezpečenstvo jaderného konfliktu tak medzi sebou, ako aj vo vzťahoch s inými krajinami. Znamená to začiatok modelu bezpečného sveta, vytvára to pôdu pre také stvárnovanie dvojstranných a mnohostranných vzťahov vo svete, v ktorých nebude miesto na konflikty.

Súčasný optimizmus nám nezastiera vedomie, že sa musia realizovať tie všetky kladné zmeny v tom zmysle, aby dostali neodvratiteľný charakter. Je to nevyhnutné najmä preto, že ešte aj teraz existujú nespokojné sily, ktoré sú proti uvoľneniu napätiu Európe a vo svete. A hoci tažko by sa dnes našiel politik veľkého formátu alebo štátnik s takými názormi — podporuje to tézu o existencii protimierových sil, ako aj o možnostiach týchto sil v oblasti brzdenia tendencií smerujúcich k všeobecnému odstráneniu nebezpečenstva vojny.

Poľsko je životne zainteresované na ďalšom stvárnovaní programu spolupráce všetkých štátov. Aktívne pôsobíme na všetkých úsekoch, ktoré prospievajú procesu uvoľnenia napätiu. A povážujeme to za nás najväčší prínos do diela, ktorého meno znie MIER."

MARIAN KASKIEWICZ

nový

ŠKOLSKÝ ROK

• ZBERNÉ ŠKOLY 1973/74 —
JABLONKA, RABA WYZNA,
RABKA-OBEC • ČO NA SPI-
ŠI, ČO PRE SPIŠ? • ČO SA
HOVORÍ O ŠKOLE • SMER
NA ODBORNÍKOV SLOVEN-
SKÉHO JAZYKA •

ŽIVOT: Ako prebieha realizácia zberných škôl na Spiši a Orave?

VEDÚCI OSVETOVÉHO ODDELENIA ONV V NOVOM TARGU MGR. J. WRZESIEŃ: V tomto roku sme začali v okrese organizovať tri zberné školy: v Jablonke, Rabe Wyżnej a Rabke-Obci. Z ohľadu na Oravu zaujíma vás iste predovšetkým otázka Jablonky. Od začiatku tohto školského ro-

MARTIN
2. – 5.
AUGUST
1973

spoločnosti a vedení redakcií časopisov vydávaných pre krajanov v jednotlivých krajinách poskytli nám popri nezabudnuteľných dojmov možnosť aktívneho využitia pobytu a ešte viac preslávili Maticu a spolupracujúci s ňou ČÚZ, mali významný podiel na veľkoleposti oslav 110. výročia založenia MS, o ktorom sme podrobne písali v minulom čísle Života.

Prostredníctvom Matičného čítania (č. 16) ku krajanom sa obrátila vedúca Odboru pre zahraničných Slovákov súdr. Anna Ištváncinová v článku VITAJTE MEDZI NAMI! Dolu uverejňujeme úryvky tohto uvítania.

Slávnostné zasadanie výboru Matice slovenskej

Náš súbor z Kacviny počas vystúpenia v Martine

Snímky: F. Lašút

VÁZENÍ RODIČIA

Ked obdržíte septembrové číslo nášho časopisu, vaše deti budú už navštěvovať školu. Pre mnohé z nich prvý tohoročný školský zvonček bude znamenat vyučovanie podľa nového, lepšieho systému našej osvety. Je to zároveň dôležitá vec pre vás rodičov. V poslednom čase Život publikoval celý rad materiálov o tejto otázke. Dnes vám chceme

predstaviť informácie a názory priamo z vašej oblasti. Na otázky redakcie odpovedajú: vedúci Osvetového oddelenia ONV v Nowom Targu mgr. J. Wrzesień a riaditeľ strednej zbernej školy v Jablonke mgr. J. Janaś.

Zároveň vám chceme oznámiť, že naša redakcia bude poskytovať odpovede na všetky otázky týkajúce sa školstva. Čakáme teda na vaše listy.

ku 1973/74 je tam realizovaná koncepcia obecnej školy prostredníctvom spojenia dvoch škôl — základnej a lýcea. Chceme, aby mládež po zavŕšení základnej školy mala zaistenú strednú školu.

Pokial ide o územie Spiša, organizácia zbernej škôl bude sa uskutočňovať v neskoršom období z ohľadu na nedostatok patričných budov. Napriek tomu začali sme tam riešiť niektoré iné tažké problémy. Napríklad v Kacvini otázka školy — o ktorej ste ostatne mnohokrát písali — bude vyriešená vybudovaním novej školy. Bude to filiálka zbernej školy v Nedeci. Je už vytvorený výbor pre výstavbu školy v Kacvini, je už určený stavebný pozemok, bude sa teda môcť konečne pristúpiť ku konkrétnej práci.

Súhlasne s našimi plánmi škola v Nedeci bude rozšírena, aby mohla prijať dodatočne asi osiemdesiat žiakov. Pokial ide o iné školy, tak zatiaľ sa organizácie nebude nič meniť. Treba len dodať, že vo Vyšných Lapšoch sa plánuje výstavba zbernej obecnej školy. Je už vyhradené miesto a zhromažďujeme prostriedky. Tieto prostriedky budú pochádzať o. i. z nákladov organizátorov letných táborov (tzv. kolonii), zo Spoločenského fondu na výstavbu škôl a internátov a pod. Predpokladá sa, že výstavba tejto školy bude prebiehať v období 1975–77. Tak teda viač-menej vyzera otázka zbernej škôl v okrese. Uvedomujeme si, že budú velké tažkosti s dovozom detí. V týchto oblastiach nemáme ešte dostatočnú sieť dobrých ciest pre bezpečnú prepravu mládeži autobusmi. Náklady spojené s dovozom sú veľké. Ročne náklady na dovoz iba do týchto troch škôl, ktoré organizujeme v Jablonke, Rabe Wyżnej a Rabke dosiahli vlni skôr skôr 240 tis. zł. Po skúsenostiach z minulého

roku musíme hľadať nejaké lacnejšie dopravné prostriedky, zase na druhej strane musíme zabezpečiť prostriedky na dodatočnú výživu detí, na učebné pomôcky, rozvoj školskej základne, aby skutočne zlepšiť stav nášho školstva v okrese Nowy Targ.

Kádrové presuny sme v podstate završili, väčšina riaditeľských postov je už obsadená. Avšak ďalšie kroky v tomto smere sa budú konať na budúci rok, keď budeme učiteľov prekladať služobne a v opodstatnených prípadoch bez ich súhlasu, aby tam kde treba, zamestnať odborníkov. A keďže v suhlase s predpismi máme za povinnosť vyriešiť tieto veci už šesť mesiacov skôr a zároveň zaistíť preloženým učiteľom byť a všetky iné podmienky, na budúci rok pristupíme k týmto otázkam energickejšie.

Ina pozorujeme na školách pozitívne ovzdušie a optimizmus.

ŽIVOT: Aká je mienka rodičov o premenách v školstve?

MGR. J. WRZESIEŃ: Treba zdôrazniť, že ešte nikdy doteraz sa nehovorilo toľko o škole, a čo je dôležité, tak kladne. To neznamená, že niet otázok a nejasností. Rodičia rôzne prijímajú opatrenia osvetových orgánov a všetky tieto zmeny. Otázky sa týkajú väčšinou promovania žiakov podľa nových zásad v triedach od prvej do štvrtrej a v starších triedach, týkajú sa problemu tvorzenia obecných škôl vôbec, problému dovozu, organizovania klubovní, materských škôl, zápisov do prvej triedy o rok skôr a pod. Rodičia prijímajú informácie o týchto problémoch s veľkým záujmom,

(POKRAČOVANIE NA 8. STR.)

ZELOV 1945 – 1972

Ihned po osvobození Zelova (19. I. 1945) nastoupila velká emigrace Čechů do Československa. V Zelově zůstalo 500 a v Kucově 275 Čechů. Všichni Češi, kteří zůstali ve dvou okresech, laském a belchatowském, se stali členy Svazu Čechů a Slováků v Polsku. Zelovský oddíl patřil k nejaktivnějším menšinovým skupinám v Polsku. Češi zastávali a zastávají řadu funkcí v administrativě a společenských organizacích. Dnes Kulturní společnost Čechů a Slováků intenzívne pracuje. Láska k tradicím a materškemu jazyku není překázkou aktivní spolupráce Čechů a Poláků v MNV a na všechn učescích veřejného života. Češi jsou aktivní, přináší užitek městu, okresu, celé zemi. Vyvrážděním Židů Němcí a poválečnou emigrací Čechů se značně snížil počet Zelovanů. V roce 1945 měl Zelov zhruba pět tisíc obyvatel. Městský výbor tvoril stranický aktiv Polské dělnické strany (PPR), Polské socialistické strany (PPS), Demokratické strany (SD) a Lidové strany (SD). Prvním starostou byl T. Miller, člen Polské dělnické strany.

Po válce zelovské průmyslové závody téměř neexistovaly. Okupanti je zcela zdevastovali. Část strojů

vyvezli, zbytek byl v ubohém stavu. Obyvatelé Zelova ihned po osvobození zahájili odklizovací práce a snažili se uvést továrny do provozu. První zahájila výrobu továrna býv. majitele Slámy a hned po ní Jersaka. Jedna z dělnických čet uvedla do provozu továrnu Reclawowu. V továrně v Herbertově zahájili výrobu Jan Paprocki, Józef Walczak, Antoni Klysiak a další. Větší zelovské přádelny byly po válce spojeny. Tak vznikly dnešní Zelovské závody bavlnářského průmyslu, které byly v padesátych letech, a jsou do dneška, největším podnikem v okrese Lask a mají značný vliv na jeho profil. O rozvoji závodů hovorí následující číslo: v roce 1946 měly 336 zaměstnanců, dnes mají 2 193 zaměstnanců; v roce 1952 činila průměrná měsíční mzda textilního dělníka 996 zlatých, dnes 2 374 zlaté. V závodech se vyráběly tyto tkaniny: drel, flanel, damašek a kanafas, technické tkaniny, šatovky, přehozy. Dnes se zde vyrábí asi šedesát druhů tkanin. Nezaměstnaní řemeslníci se chopili domácí výroby. Současně se znárodeným průmyslem se v Zelově rozvíjí družstevnictví. Již v roce 1947 se domácí dělníci sdružili v tkalcovském družstvu „Tęcza“ a po dvou letech zbývající

Skupina českých krajanů

Snimek M. Kaśkiewicz

Zelov. Po třech letech udělila Rada ministrů obci Zelov městská práva. Tyto administrativní změny značně ovlivnily rozvoj Zelova.

V letech 1959 – 1972 bylo postaveno obytné sídliště z prostředků Měst NV, závodního fondu Zelovských bavlnářských závodů a bytového družstva. Dále byla postavena nová škola, biograf, několik pavilonů, v nichž jsou prodejny a služby, železniční odboečka z Lasku a městský vodovod. V rámci společenské akce byl postaven pomník Tadeusze Kościuszki, který byl za války zničen. Rada obchodů byla nově upravena. Rozpočet Měst NV se zvětšil z tří tisíc zlatých na osm milionů zlatých v roce 1971. Prvním předsedou rady Měst NV v Zelově byl Władysław Kamiński. Rada KNV v Lodži schválila v roce 1961 komplexní etapový a dlouhodobý plán rozvoje města Zelova, vypracovaný Urbanistickou pracovnou v Lodži, který je v současné době uskutečňován.

Zbigniew Tobjański

NOVÉ OBJEVY ČESKOSLOVENSKÉ VĚDY — JAN ŽIŽKA NEBYL SLEPÝ

Není to tak dávno, co v Československu vznikly mezi lidmi diskuse, na které oko vlastně Jan Žižka neviděl, přes které nosil pásku. Veřejnost navykla podobě husitského vojevůdce, jakou vytvořila ruka umělce, se divila, že Jan Žižka, zobrazený na nové dvacetikoruně, má zakryté oko právě opačné. Ctenáři bombardovali redakce mnoha dotazy a celá věc se musela vysvětlovat. Nová podoba totiž odpovídá více historické pravdě.

Nedávno byly zveřejněny výsledky a závěry nového průzkumu kosterních pozůstatků Jana Žižky z Trocnova, o nichž se vedly diskuse a byly mnohé pochybnosti už od roku 1910, kdy byly objeveny v čáslavském děkanském kostele sv. Petra a Pavla.

Nové zkoumání antropologů a lékařů podle informací MUDr. Emanuela Vlčka, DrSc, k němuž došlo s pomocí nejnovějších vědeckých metod a poznatků po druhé světové válce, potvrdilo: Cást lebky nalezená roku 1910 v Čáslavi je skutečně pozůstatkem husitského vojevůdce. Dále odhaluje, že legendární hejtman nebyl pravděpodobně úplně slepý. Zranění v hrádu Rábi nebylo takové, aby zavinilo na prostou ztrátu zraku.

Toto závěry se opírají jak o nový průzkum pozůstatků kostry, tak o studium historických zpráv a pramenů v časovém sledu.

Objevené pozůstatky pocházejí nejméně ze tří jedinců, ale byly zřejmě — stehenní kosti — přeneseny ve sna-

ze dodat jejich zkřížením úctu nejčеннějšímu ostatku, části lebky, tzv. čáslavské kalvě. Jejím studiem se prokázalo jednoznačně, že jde o pohlaví mužské a že patří člověku asi čtyřicetiletému. Dále byly zjištěny nejmarkantnější znaky v krajině levé očnice. Svědčí o těžkém zranění, jež vzniklo před ukončením růstu, tedy v deseti až dvanácti letech, a vedlo k oslepnutí.

To tedy znamená, že Žižka zemřel ne jako stařec, ale jako čtyřicetiletý muž v protikladu k některým pramenům. Nemohl jedno oko ztratit v boji

u Grunwaldu v řadách polského vojska v roce 1410. Také dost zasvěcená kronika Aenea Silvia jednou pojmenovává, že Žižka ztratil „jedno oko „jako chlapec při hře nějaké“. Žádné prameny pak neuvádějí, zda šlo o oko pravé nebo levé.

Další významný nález v krajině pravěkého oka svědčí o vyhojení opouzdřelého krevního výronu po tupém úderu nebo násilném posunu, kdy dojde k odtržení okostice a do prostoru mezi ni a kost vnikne krev a srazí se tam. Toto zranění však nepoškodilo vlastní oko. Lze tedy předpokládat, že

Žižka zcela neoslepl, i když to mnozí historikové tvrdí. Také nejstarší prameny uvádějí, že husitský vojevůdce byl po zranění u Rábi převezen do Prahy, že jeho léčení trvalo dva měsíce a po propuštění se odebral na Čáslavsko na zotavenou. Ale sotva se zotavil, již spěchal do boje na pomoc ohrozeným táborským městům, do Žatce a do Prahy. V důležité zprávě Vavřince z Vresové se uvádí, že „zhojenízraku lékaři již zádné naděje nepokládali“, ale to nemůže znamenat, že šlo o oslepnutí na druhé oko. Zřejmě se jednalo o poranění okolí oka, o nejákovou infekci, která se přidala, ale nezničila ani rohovku, ani sítnici, ani vlastní kouli oční a nemohlo to mít vliv na zrak. Žižka se po nějakém čase stal vidomým nebo alespoň polovidomým. Svědčí o tom pouhé dva měsíce léčení stejně jako skutečnost, že své nejzvláštnější bitvy svedl až po zranění u hradu Rábi. A nelze věřit tomu, že by při tehdejším způsobu válcení vojevůdce mohl řídit boj bez představy o prostoru.

Kromě tohoto odvodnění nejnovějších poznatků o Janu Žižkovi z Trocnova, od jeho smrti uplyne v příštím roce 550 let, vychází ze skutečnosti, že v několikamilionové populaci se těžko najdou dvě stejně zraněné lebky. V Čechách a na Moravě žily v 15. století necelé dva miliony lidí. Také z tohoto důvodu je možno odmítout úvahy těch historiků, kteří se dosud domnívají, že jde o fiktifikát.

(di)

KNIHA O ZELOVĚ

Zelov, 24. II. 1973

Vážený pane redaktore,
v příloze zaslálm recenze knihy E. Martuszewského „49 listów z powodu Braci Czeskich“, kterou již dříve vydalo Wydawnictwo Łódzkie. Byl bych rád, kdyby byla uveřejněna ve vašem časopise.

Se srdečným pozdravem pastor ZDZISŁAW TRANDA

Wydawnictwo Łódzkie vydalo knihu o Zelově, nevelkém městečku (necelých deset tisíc obyvatel) v laském okrese v lodžském vojvodství. Kniha se nazývá „49 listów z powodu Braci Czeskich“ a napsal ji Edward Martuszewski. Odkud ten zajem o Zelově, městečku, jakých je mnoho? Odpověď je v názvu knihy: „z powodu Braci Czeskich“, tedy kvůli českým

bratřím, kteří se zde usadili počátkem 19. století. Přišli z Velkopolska a Slezska a koupili katastr Zelov. To, že se potomkové české bratři usídlili v Zelově, bylo pokračováním emigrace, která začala v 18. století. Jejím pozadím bylo náboženské pronásledování koncem 17. a v první polovině 18. století v Čechách. Tehdy opustilo svou vlast mnoho českých evangelíků,

kterí hledali v cizině toleranční prostředí, v němž mohli vyznávat svou víru. Charakteristickou vlastností Čechů usazených v Zelově, a také v Kucově, je to, že ve vyšším stupni než jiná střediska (např. na Slezsku u Střelina, Opole a Kudové a na Velkopolsku u Kępna) si uchovali své čeští do dneška. Nejenom v domácnostech, ale i v ulicích Zelova nebo v Kucově lze slyšet českou řeč.

V různých časopisech byly mnohokrát uveřejňovány články o Zelově, svědčící o zájmu, jemuž se těší toto městečko. Také knižka Edwarda Martuszewského je ovocem tohoto zájmu jak o městečku, tak také o zdejší české usedlosti.

Autor knihy očekával, že čtenáři, a zvláště ti z nich, kteří se vyznají v zelovských otázkách, budou různě reago-

vat na knihu. Vskutku, přijímají knihu se smíšenými poctami, kladnými i zápornými. Z jedné strany si čtenář myslí — dobré, že se ukázala kniha o Zelově, z druhé strany je mu líto, že autor přistoupil k tématu jak zběžně, tak i povrchně. Také nechápu, proč se tak podrobne zabývá otázkami vyznávajícími negativně a zapomíná, že ukázat něco objektivně lze pouze tehdy, když se nemílí o tom, co je záporné a nezapomíná na to, co je kladné. V knize Edwarda Martuszewského nebyla udržena rovnováha a proto kniha není objektivní. I když o „kvetoucí kolonii Zelov“ (podle slov Pawła Hulka-Laskowského) autor napsal: „Stále výrazněji si uvědomuji, že zelovská česko-bratrská obec nejenom podle jména byla trvalou, vskutku bratrskou jednotou“, to mno-

ství malých, omezených, špičavých věcí a dokonce uvádění pověr natolik zatlačuje do pozadí vše dobré a ušlechtilé, že E. Martuszewski vytvořil obraz prostředí znetvořený a nespravedlivý, křivdící zelovské Čechy.

Líbí se mi literární forma knihy, tedy dopisy, v nichž autor probírá jednotlivé otázky. Tato forma je srozumitelná, čitelná. Autor shrnul poměrně hodně zajímavých faktů, většinou málo známých. Nepochybným přínosem je to, že kniha pojednává o událostech týkajících se všech obyvatel, ba i o politických otázkách z období před první světovou válkou a meziválečném. Hodnotná je myšlenka, a řekl bych boj, který autor svádí o založení regionálního muzea v Zelově.

Avšak o čem nutno se v této recenzi zmínit, je povr-

JAK SE MALUJE VESMÍR

Umíte si, přátelé, představit, že byste měli nakreslit něco z vesmíru nebo o vesmíru? Zkuste to a mnoho za to nedám, že by vám to dělalo trochu starosti. Tentýž úkol dejte vašim dětem a myslím si, že úspěch máte zaručený. Přesvědčila jsem se o tom na výstavě „Vesmírné lety očima dětí“, kterou uspořádal Obvodní výbor Socialistického svazu mládeže Praha 1. Tajemnice Pionýrské organizace této pražské čtvrti soudružka J. Halková, která také výstavu zahajovala, výstižnými slovy hovořila o fantazii našich dětí. Zeptala jsem se ji:

Jaký ohlas měla výstava, jakou návštěvnost?

Výstavu vidělo 6000 dětí i dospělých a jak dokumentují zápisu v knize návštěv — moc se jim líbila. Pro dospělého diváka se expozice dětských prací s tematikou vesmírných letů stala přispěvkem k poznání vnitřního světa dětí. Malým zdrojem poznání, bez něhož není možné dorozumění ani pořízení.

Byla jste jako člověk, který zná zájmy dětí, překvapena jejich fantazií nebo jste ji předpokládala?

Myslím, že obojí. Byla jsem překvapena, i když jsem ji předpokládala.

Generace dnešních dětí prožívá v historii málo obvyklou situaci. S jejich přirozenou fantazií úspěšně souží každodenní skutečnost. Skutečnost meziplanetárních letů, kosmických procházk, vesmírných přistání.

Výstava dokumentovala, že dětská fantazie se nedá spoutat, že si vždy najde prostor, a dokumentovala ještě jednu věc — že dětská fantazie se dá správným způsobem povzbudit.

Když pohádkový hrdina bojoval s drakem a vítězil. Dnešní dětský hrdina bojuje s neznámým vesmírem a také vítězí.

A to, co s realitou kosmického věku spojuje dětská fantazie, bylo vidět na této výstavě.

Přímo na výstavě malovali také malí návštěvníci to, co je napadlo o vesmíru a jejich nejlepší kresby jste podle vašeho původního záměru posílali dětem prvnímu kosmonautovi J. Gagarinu. Sešlo se hodně kreseb?

V současné době máme dost těžký úkol. Děti pomalovaly pět velkých rolí papíru. Nyní vybereme ty, které se budou Jeleně a Galje nejvíce líbit a zašleme je do hvězdového městečka.

Na výstavě jsem viděla hodně zajímavých námětů z vesmíru. Co z toho pokládáte za nejzdařilejší a nejtypičtější pro děti naši doby?

Když se podíváte na tyto kresby, kresby dětí předškolního i pionýrského věku, pochopíte, že se jedná o generaci věku kosmického.

Vystavované kresby odpovídají typickým představám dětí určitého věku. Kosmonaut připravený k letu na Měsíc má na bříše budík (Radovan Brémek, 6 let). Největší nebezpečí ve vesmíru hrozí od popínavých rostlin a příšer nápadně podobných „hrdinů“ fantastického filmu. S přibývajícími léty se zájem o kosmos prohlubuje a vrcholí bezmála poetickým grafickým listem Raketa a květináč dvanáctiletého Martina Procházky nebo letenkou ČAD (Československých astronautických drah), jejíž autorem je třináctiletý Marek Vašut. Odkud: Mars, kosmodrom Var. Kam? Alfa Centauri, kosmodrom Aurora. Cena 2 430 galaktických korun.

Myslím, že výstava je natolik pěkná a poutavá, že bychom její shlednutí měli nabídnout našim krajanům, Čechům a Slovákům, žijícím v Polsku. Mohla by za nimi putovat?

Je to jistě krásná myšlenka. Výstava by jistě putovat mohla. Jde jen o to, tento hezký nápad realizovat. Spolu s vámi a všemi těmi, kteří ji v Praze shledli, bych krásné, barevné fantastické obrázky přála vidět přátelům v Polsku.

Děkuji Vám, soudružko za rozhovor a přeji další úspěšné dětské výstavy.

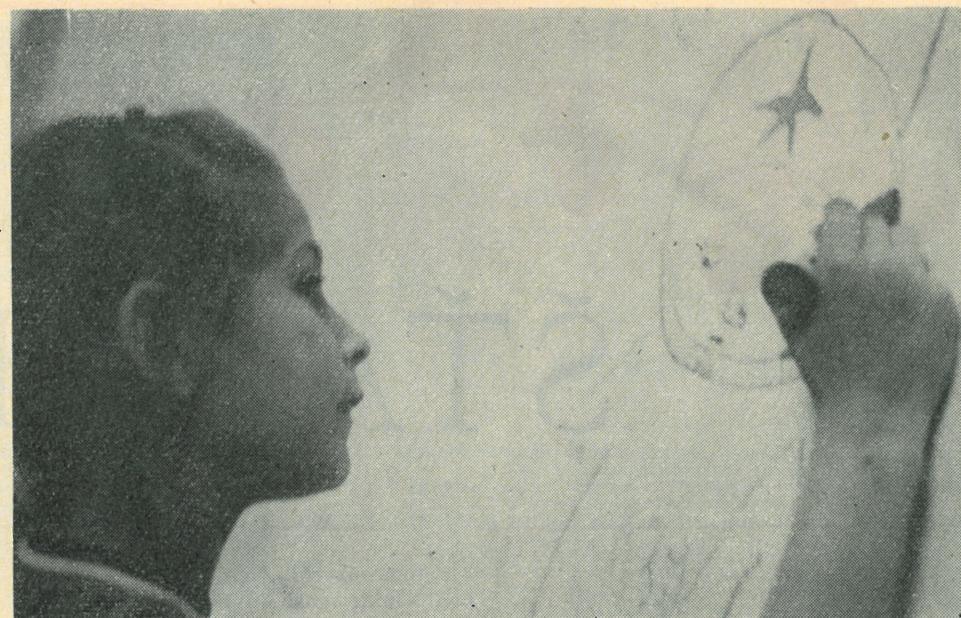
Výstavou mnohokrát prošla a ptala se

HANA VONDRAČKOVÁ

Doporučíme tuto zajímavou výstavu Československému kulturnímu středisku ve Varšavě a ÚV KSČS.

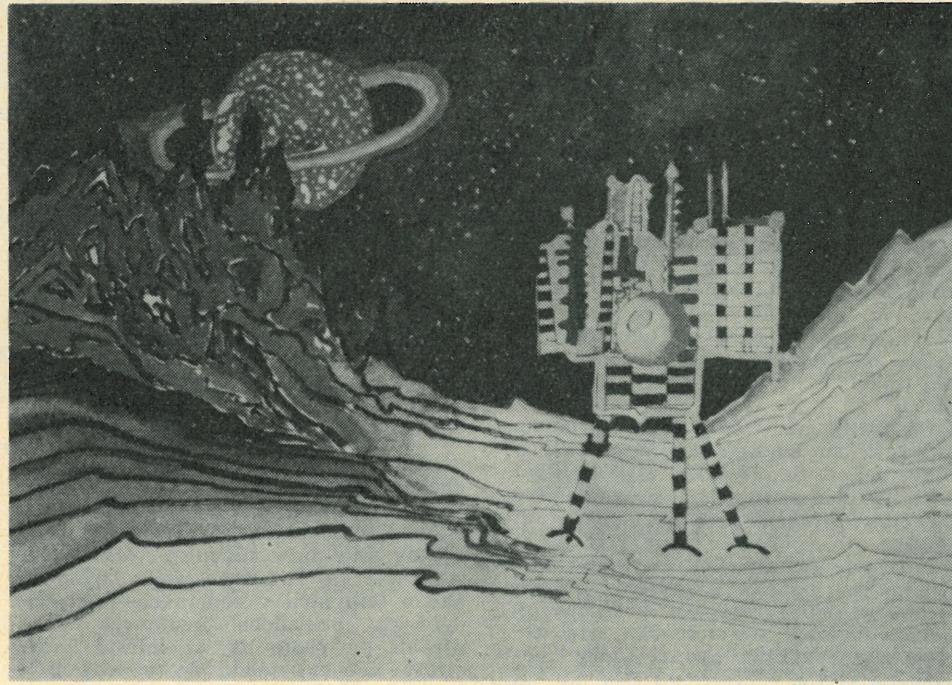
REDAKCE

Snímky dr. V. Bohdan

Na výstavě kreslila také devítiletá Jana „svého“ kosmonauta

Třináctiletá Eva Tomášová si představuje takto měsíční krajinu s aparaturou

ZACHRÁNĚN PŘED SMOGEM

Ještě nedávno byly uniformy královské gardy před Buckinghamským palácem po dvouhodinové službě pokryty vrstvou černého prachu. Dnes svítí čistotou i po několika týdnech. Před několika lety bylo v Londýně tak silně znečistěné povětrí, že bílí medvědi v zoologické zahradě v Regent Park nikdy nebyli bílí a do jejich bazénu bylo nutno přisypávat prací prostředky. Dnes vypadají tak, jako by byli před chvílí přivezeni ze severního pólu. Poprvé po téměř sto letech se v londýnské části Temže ukázali lososi. Také se zdvojnásobil počet ptactva, sídlícího v britském hlavním městě.

V roce 1952 způsobil smog (směs kouře a mlhy) smrt čtyř tisíc osob během tří dní. V letošním roce experti vyslovili uznání městské londýnské

správě, protože úspěchy, dosažené na úseku boje o čistotu ovzduší, jsou opravdu vynikající.

Londýn patří do skupiny několika městských areálů (Madrid, Singapur a některá města v Porúří), které vyhrály těžký boj s nepřítelem obyvatel — se špatným vzduchem. Boj byl zahájen postupným rušením tradičních britských krbů, které bývaly základním zdrojem tepla v bytech a současně se podílely osmdesáti procenty (kouř) na znečišťování ovzduší. V roce 1956 se ve Velké Británii spotřebovalo 214 miliónů tun uhlí; ve Francii pouze 79 miliónů tun.

Současně s rušením krbů a zaváděním elektrického nebo plynového ohřívání byly v Londýně vyznačeny

„strefy čistého vzduchu“. Zvláštní skupina inspektorů dohlížela na dodržování předpisů vydaných v rámci očišťovací akce. Nařízení inspektorů byla svrhované závažná a platná pro všechny, ať to byly státní instituce, podniky nebo soukromé osoby. Již v roce 1969 bylo spláno desetkrát méně uhlí než v roce 1956 a osmdesát procent obyvatel britského hlavního města bydlelo ve „střechách čistého vzduchu“. Průměrná viditelnost stoupla z 2400 metrů na 6400 metrů.

Druhou etapou bylo radikální snížení počtu osobních automobilů v centrální části města a v souvislosti s tím značné omezení parkování. V současné době vypovídá Londýn válku dálšímu nepřítele obyvatel, huku, zvláště působenému nízkou leticími letadly.

Dále se musím zmínit o povrchním hodnocení příčin, které způsobili exodus Čechů - evangelíků na rozhraní 17. a 18. století a zvláště v první polovině 18. století. Interpretace těchto příčin přímo překvapuje. Autor se zmíňuje o dezerterech, kteří ve velkém počtu přibývali do českých obcí na Slezsku. Byli to dezertéri z rakouské armády a podle autora „se jim nechtělo bojovat za rakouského císaře“. To je docela možné, že na Slezsku se ocitli zbehové, kteří nechtěli bojovat za rakouského císaře, čemuž se vůbec nedivím. Je to ale zásadní rozdíl „nechtělo se jim“ a „nechtěli“. Nezdá se mi však, že by jich bylo tolik, aby mohli ovlivnit putování jakžat takz usazených osadníků.

Mnohem závažnější otázka, pokud jde o vysvětlení příčin vystěhovalectví českých evan-

gelíků je, podle E. Martuszewského, „mýtus martyria“. Autor píše: „Je v tom háček: opustili (Čechy) nebo byli vyhnáni? A možná, že byli donuceni... svým přesvědčením, nebo někým? Soudím, že v roce 1741 u většiny případů šlo o to první. Když jednám tak a ne jinak, protože mi tak velí mé svědomí, mám potom právo na pocit křivdy proto, že jsem se něčeho jménem svých zásad zřekl?“

S tím tedy rozhodně nelze souhlasit. Jak to? Těm lidem, jimž již v důsledku vestfálského míru v roce 1648 byla odňata svoboda vyznání, kteří byli postaveni před problémem — bud se stane katolíkem nebo nemáš co pohledávat ve své vlasti — nebylo ubliženo? Což nebyli pronásledováni pouze za to, že měli Kralickou bibli, že se zúčast-

ňovali tajných bohoslužeb, že se stýkali s potulnými kazateli nebo kolportéry zakázané literatury? Stojí za to přečíst si některé knihy Aloise Jiráska (Temno, Skaláci) a dovědět se, jak žili ti tzv. tajní evangelici. Nutno zdůraznit, že Jirásek byl katolíkem a jeho objektivnost budí hlučkou ústu.

Ne, to nebyl „mýtus martyria“, ale martyrium skutečné! Opouštěli Čechy — svou vlast — nejenom kvůli zásadám, ale proto, že byli pronásledováni, že jim bylo odeňeno právo na jednu z nejvyšších morálních hodnot — právo na svobodu vyznání. Podle mého názoru to byli uštívání lidé. Nevím jaká ideea mohla sloužit snaze o vybělení tehdejšího počínání habsburskocísařské vlády v Čechách nebo tehdejší, na tomto území velmi nepěkné,

úlohy římskokatolické církve a jezuitů.

Nechtěl bych dále vypočítávat všechny své námítky. Všeobecně bych chtěl pouze říci, že výběr materiálu, který měl ukázat zelovské prostředí v různých obdobích, nebyl proveden tak, aby ilustroval skutečné obyčeje, zvyky a život zelovských Čechů. A již formulace, nemohu si to odpuštít, o zdravotní situaci v Zelově před léty — „ti nejpozornější lečili bílou polštářem nemocného, méně pobožní pařili bylinky...“ je pobuřující. Lze snad pověru ztotožňovat se zbožností? Mezi těmito pojmy je asi takový rozdíl jako mezi lékařskou vědou a mastičkářstvím.

Bohužel nutno říci, že ani charakteristika řady osob, o nichž čteme v knize, není správná, ba, mnohdy přímo

nespravedlivá. Snad proto, že je podložena informacemi lidí nekompetentních. Také některé události jsou zkreslené. Velká škoda, jestě dnes by se dalo provértit.

Jsem přesvědčen, že obeznamení s historií a literaturou, jakož i erudice, hovorící z knihy, předurčila autora k napsání díla mnohem hlubšího obsahu a také k objektivnímu přístupu k jednotlivým otázkám. Lze jen litovat, že se tak nestalo.

Závěrem bych chtěl věnovat poznámku Wydawnictwu Lódzkiemu. Za vydání této knihy je pochválit nelze. Papír je velmi špatný a korekta nepozorná — ve jménech je spousta chyb.

Zajistě řada našich čtenářů zná knihu E. Martuszewského a má o ní svůj názor. Rádi uveřejníme jejich dopisy.

REDAKCE

M. GORKIJ

ŠŤASTIE

RAZ MI BOLO ŠTAS-
TIE TAK NABLÍZKU, ŽE
SOM SA LENLEN NE-
DOSTAL DO JEHO JEM-
NÝCH OSIDIEL.

Stalo sa to na výlete; veľká spoločnosť mladých ľudí sa za sparnej letnej noci zišla na lúkach za Volgou, blízko rybárov, ktorí lovili jesety. Jedli sme rybaci polievku, čo navorili rybári, sedeli sme okolo vatry a popíjali sme vodku a pivo; besedovali sme o tom, ako čo najrýchlejšie a čo najlepšie prebudovať svet a potom telesne i duševne ustať rozložili sme sa po skosenej lúke na všetky strany, kde kto chcel.

Od vatry som odišiel s dievčinou, ktorá sa mi zdala rozumná a citlivá. Mala pekné, tmavé oči a v slovách jej znala jednoduchá, jasná pravda. Táto dievčina hľadala na všetkých ľudí vďudne.

Išli sme pomaly, bok po boku; pod nohami sa nám s praskotom lámal steblá skosené trávy, z krištáľového pohára oblohy, prevráteného nad zemou, rozlievala sa opojná vlaha mešačného sveta.

DIEVČINA SI ZHLBO-
KA VZDÝCHLA A PO-
VEDALA:

— Ako je tu pekne. Ako v africkej púšti a ostrovy sú ani pyramidy. Aj horúco je tu...

Potom navrhla, aby sme si sadli pod kôpku sena, do jej okrúhlho tieňa, hustého ani cez deň. Cvrčky, evlikali a v diaľke sa niekto clivo pýtal:

...ACH, PREČO SI MI
BOLA NEVERNÁ?

Začal som dievčine zápalisto rozhávať o živote, ktorý som poznal, o tom, čo som nechápal, keď tu zrazu slabučko skrikla a prevrátila sa na chrbát.

Tak sa mi zdá, že to bolo prvé omyletie, čo som videl, na chvíľu som zrozpačitelia, chcel som kričať, volať o pomoc, ale hneď mi prišlo na um, čo robia v takýchto prípadoch ušľachtili románoví hrdinovia — rýchle som jej rozopál sukňu v páse, halenku a uvoľnil som jej tkaničky na živôtiku. Keď som zbadal jej prsia, ktoré boli ako dve strieborné čiasky, plné zhustenejho mesačného svetla a prevrátila do jej srdca — tak veľmi sa mi zacheulo pobožkať ju — až som zacítil, ako mi oheň stúpa do hlavy. Ale premohol som túto tůžbu a ozlomkrky som letel k rieke po vodu, lebo — ako o tom písu v románoch — v podobných prípadoch hrdinovia vždy utekali po vodu, ak na mieste katastrofy neboli potôčik, čo vopred pričystal dôvtipný autor románu.

A keď som sa vrátil — skáčuc po lúke ani splašený kôň s klobúkom plným vody — už stála, operajúca sa o stoh sena, akoby jej vôbec nič nebolo, už si aj napravila všetky chyby toalety, ktoré som ja zavinil.

— Netreba, — povedala unaveno a ticho, odtiskajúc rukou môj mokrý klobúk...

A odišla odo mňa preč k vatre, kde dvaja študenti a štatistik ešte stále vyrevúvali tú istú omrzenú pieseň:

...Ach, prečo si mi bola neverná?

— Neubližil som vám? — sputoval som sa dievčiny, celý zmätený jej mlčaním.

Odpovedala krátko:

— Nie. Nie ste sice príliš šikovný, ale aj tak vám samozrejme — dákujem...

ZDALO SA MI, ŽE NIE
VEL'MI ÚPRIMNE MÍDA-
KUJE.

Nestretával som sa s ňou často; ale po tejto príhode scházali sme sa ešte zriedkavejšie — a zanedlho načisto sa stratila z mesta a uvidel som ju až po štyroch rokoch na parníku.

Cestovala z dediny na Povolží, kde bola na letnom byte, do mesta k mužovi. Bola tehotná, pekne a vkušne oblečená, na krku mala dlhé zlaté retiazku s hodinkami, veľkú brošňu, čo vyzerala ani rad. Veľmi opeknela, bola okrúhlejšia a podobala sa mechu dobrého kaukazského vína, ktoré veselí Gruzínci predávajú na horúcich námestiach Tiflisu.

— Nuž tak, — povedala, keď sme sa rozhororili ako priatelia, spomínajúc na minulosť, — vidite už som vydáta a ešte stále...

Bol večer; na rieke sa trblietal západ slnka; spnená brázda parníka ako široký pás červených krajkov plávala od nás do modravej diaľky severu.

— Už mám dve deti a čakám tretie, — vravela hrdým tónom majstra, ktorý má rád svoju robotu.

NA KOLENÁCH MALA
POLOŽENÉ V ŽLTOM
PAPIEROVOM VRECKU
POMARANČE.

— A mám vám povedať? — spýtala sa a tmavé oči sa jej milo usmiali. — Keby ste vtedy — pri kope sena — pamätáte... boli bývali... smelší... no — a pobožkali... bola by som vašou ženou... Ved' som sa vám páčila? Čudák — bežali ste po vodu... Ach, vy!

Vyzoprával som jej, že som robil, ako písu v románoch a čo tam bolo napísané, bolo pre mňa v tie časy sväté — podľa toho bolo potrebné zemdlétu dievčinu pohosiť vodou a pobožkať ju možno len potom, keď otvorí oči a zvolá:

— ACH, KDE SOM?

Trošku sa zasmiala a potom zamyslene povedala:

— A práve v tom je naše nešťastie, že chceme všetci žiť podľa toho, ako je napísané... Život je zložitejší, múdrejší ako knihy, pán môj... život sa vobec nepodobá knihám... veru...

Vytiahla z vrecka pomaranč, pozorne si ho prezrela, zamračila sa a povedala:

— Ničomník, predsa mi tam strčil zhnutý...

Nešikovným pohybom vydihala pomaranč cez palubu — videl som, ako zakružil a stratil sa v červenej pene.

— No a teraz ako? Ešte stále žijete podľa knih?

Neodpovedal som; hľadel som na piesok na brehu, zafarbený plameňom západu, i ďalej do prázdnooty výšav — zlatých lúk.

Prevrátené člnky sa väčali na piesku ako veľké mŕtve ryby. Na zlatom piesku ležali tieňa smutných vŕb. V diaľke na lúkach sťa vŕsky stojia kopy sen a ja som si pripomienul jej prirovnanie:

— Ako v africkej púšti a ostrovy sú ari pyramidy.

Zena si olupovala druhý pomaranč a opakovala tónom staršej, akoby ma hrešila:

— Tak veru, bola by som vašou ženou...

— Ďakujem vám, — povedal som. — Ďakujem.

A ĎAKOVAL SOM JEJ
ÚPRIMNE.

Existuje aj rad signálov, ktoré dáva kôň kopytami. Dva údery znamenajú: „Nudím sa.“ Tri rýchle údery jeden za druhým: „Mali by sme ísť“. Čtyri až päť úderov s odstupmi: „Chcem už ísť“.

Náš výskum reči koní je ešte veľmi biedny, a preto sa bádatelia len nedávno začali domnievať, že aj na prvý pohľad nevysvetliteľné záchravy zúriosti u koní majú svoju príčinu. Tak sa zistilo, že pastvinská, cesty alebo steny, ktoré obsahujú rádioaktívne minerály, čo aj celkom slabé, hrozne znevážňujú kone. Ich správanie sa potom znervózujeho človeka, ktorý nemôže pochopiť, čo im je. Niekoľko stačí, aby jazdec odstránil hodinky s fosforekujúcim ciferníkom, a jeho kôň sa upokojí.

Podobne je to aj s elektrickým vedením, hoci ide o celkom slabý prúd. Z toho dôvodu jedného ferbuárového večera roku 1954 dve kobyly rozhodne odmietli vojsť do svojej maštale na istej farme v Škótsku. V tú istú noc, zatiaľ čo koniar ich naháňal po okolitých kopcoch, krátke spojenie v elektrickej inštalácii spôsobilo požiar, ktorý celú farmu zmenil na popol.

Vedci zo Samarkandu v Uzbekistane sa nazdávajú, že konečne zistili, akým spôsobom vedia kone predpovedať zemetrasenie: v takýchto prípadoch z útrob zeme uniká plyn freón, ktorý kone cítia kopytami.

Je zrejmé, že ak celkom pochopíme reč koní, budeme ich môcť všeličomu priučiť, avšak istotne sa aj my od nich dozvieme dosť užitočných vecí.

PODLA SVIJET, ZÁHREB

KONE
ROZPRÁVAJÚ

MARTIN
BENKA

SLOVENSKÝ
NÁRODNÝ
UMELEC

OHLAS
VRCHOV

OLEJ

V ŽATVU

UŽ BIELA HALENA SA VZNÁŠA V ZLATOM POLI,
CVENDŽIACA KOSA MIHÁ V ŠÍRYCH LÁNOCH ŽITA,
TVÁR KOSCOV JASNÁ, ZNAK, ŽE NIČ ICH NEZABOLÍ
LEN DUŠU MOJU ČASTO ZVLÁŠTNA DUMA VÍTA.

ŽNÚ. NA ZEM ZLATOŽLTÉ KLASY VÁPAJÚ SA
A SPEVOM DIEVČAT OZÝVA SA RÔLA CELÁ —
LEN U MŇA DUMU, ZVLÁŠTNU DUMU VOLÁ DUŠA
A BEZ ROBOTY ŤAŽKEJ KVAPKÁ MI POT Z ČELA.

VY ŽNETE, ŽENCI, ALE NEVIEM, ČI JA BUDEM ŽAŤ.
VER NEVIEM, ALE HÁDAM SOTVA!

— SNÁD??

Andrej Plávka

FOLKLORISTICKÉ KONFRONTÁCIE 73

Začiatkom augusta t.r. konala sa v Sopote prehliadka ochotníckych umeleckych súborov pod názvom Folkloristické konfrontácie 73. Po prvýkrát sa tohto podujatia zúčastnila aj naša Spoločnosť, ktorá poslala do Sopotu spojený súbor piesni a tancov z Krempach, Novej Belej a Jurgova. Na konfrontáciach, ktoré sa konali v Letnom divadle, sa okrem toho zúčastnili: súbor piesni a tancov Ukrajinskej kultúrnej spoločnosti, spevácy súbor Bieloruskéj kultúrnej spoločnosti, círánsky súbor Tábor a grécky súbor Hellas.

Je nepochybne, že na takéto podujatie, akým bola sopotská prehliadka, sa všetci účastníci poctivo pripravovali, preto nečudo, že prezentovali skutočne zaujímavý program a dobrú úroveň. Všetkých našich krajanov bude preto iste zaujímať, ako dopadol — v porovnaní s týmito znamenitými účastníkmi — súbor našej Spoločnosti. Treba hned poznamenať, že táto konfrontácia dopadla pre nás súbor nad očakávanie dobre. Nasvedčoval tomu trebars ne-prestajný potlesk, akého sa ne-

dostalo vari žiadnemu inému súboru a ktorý sprevádzal vari celé jeho vystúpenie. Vystúpil v jeden večer spolu so súborom Bieloruskéj kultúrnej spoločnosti, dokázal svojim programom — živelnosťou a sväzlosťou slovenských ľudových tancov, spisovských, horalských a zbrojnicích, melodickým spevom a vobeč nenútenosťou vzbudiť úžas a strhnúť divákov k búrlivým ováciám.

To samozrejme neznamená, že súbor predviel svoj program bezchybne. Bolo týchto chýb dosť, niekedy celkom nepatrnych inokedy väčších. Napr. nevydaril sa čardáš, zbojnícky tanec, a sem-tam aj spev. Súbor vystupoval prakticky bez hudby, lebo ňou nemožno nazvať iba jediného harmonikára, ktorý práve v Sopote prvýkrát vystupoval so súborom.

Ked sme už pri nedostatkoch, nevyhli si ani hostitelia. Som toho názoru, že ked sa organizuje takéto podujatie, treba sa postarať aj o patričnú propagáciu. Samotné plagaty nestácia, aj keby sa nachádzali na naj-exponovannejších miestach. Treba

do toho zapojiť, čo snaď nie je až také ľažké, aj masovokomunikačné prostriedky, teda tlač, rozhlas a televízia. Je to predsa dosť čudné, keď v takomto známom rekreacionom stredisku ako je Sopot, pride na vystúpenie stopäťdesiat divákov. A ešte jedná otázka — ubytovanie. Nie je všetko v poriadku, ak súbor nemá zabezpečený nocľah, ak je roztrúsený po celom Gdansku, Sopote a Oliwe. Je to dôležitá otázka, lebo predsa dobrý odpočinok patrí k faktorom, ktoré rozhodujú o úspešnom vystúpení.

Napriek týmto nedostatkom treba jednako zdôrazniť, že organizátorka Folkloristických konfrontácií — Wojewódzka Agencja Imprez Artystycznych — usporiadala veľmi užitočné podujatie. Vďaka tomu Spoločnosť mala možnosť prezentovať dosiahnuté výsledky ďaleko mimo našich krajanských stredísk a konfrontovať ich s výsledkami iných národnostných menšín. Treba si len želať, aby takéto podujatia sa konali častejšie.

JAN KACVINSKY

KUDIA ÚROKY ÚDALOSTI

SEPTEMBER — ZÁŘÍ

- 1.IX.1939 — vpád hitlerovského Nemecka do Poľska, začiatok druhej svetovej vojny,
1.IX.1748 — umrel Samuel Hrušovič, slovenský básnik a prekladateľ (nar. 1.IV.1694),
1.IX.1882 — vznikla prvá poľská robotnícka strana „Proletariát“,
1.—3.IX.1939 — boje v Tucholských lesoch,
1.—7.IX.1939 — obrana pošty w Gdansku,
2.IX.1943 — zahynul Janek Krasicki, pseudo Kazik, spolužiak a spisovateľ Zväzu boja mladých (ZWM) a jeho prvý predseda, člen ÚV PRS, (nar. 18.IX.1919),
2.IX.1945 — Japonsko podpisalo bezpodmienečnú kapituláciu, koniec druhej svetovej vojny,
3.IX.1883 — umrel Ivan S. Turgenev, ruský realistický spisovateľ (nar. 9.IX.1818),
4.IX.1843 — narodil sa Ján Levoslav Bella, slovenský hudebný skladateľ (um. 25.V.1936),
4.IX.1939 — poprava obrancov Katovic — povstalcov a harcerov,
4.—12.IX.1973 — Mimoriadny kongres medzinárodnej astronomickej únie vo Varšave venovaný M. Koperníkovi,
8.—27.IX.1939 — obrana Varšavy,
8.IX.1943 — v Berline-Plätzensee popravili Júliusia Fučíka, českého národného hrdinu, protifašistického bojovníka, komunistického novinára, kritika a spisovateľa, nositeľa Medzinárodnej ceny mieru (nar. 23.II.1903),
9.IX.1828 — narodil sa Lev N. Tolstoj, jeden z najväčších ruských spisovateľov (um. 20.XI.1910),
9.IX.1939 — počiatok bitky nad Bzurou,
9.IX.1944 — oslobodenie Bulharska — štátneho sviatok,
9.IX.1949 — bola vyhlásená Kórejská ľudovodemokratická republika — štátneho sviatok,
9.IX. — Deň tankistov v ZSSR,
10.IX.1893 — narodil sa Józef Wieczorek, pseudo Ryszard, činiteľ poľského robotníckeho hnutia, účastník III. sileského povstania (um. koncom r. 1944 v Osvienčime),
10.—17.IX.1939 — bitka pri Kutne,
11.IX.1838 — narodil sa Adam Asnyk, poľský spisovateľ, básnik a dramatik, účastník Januárového povstania (um. 2.VIII.1897),
11.IX.1905 — všeobecny štrajk vo Varšave,
12.IX.1683 — víťazstvo Jána Sobieského nad tureckými vojskami obliehajúcimi Viedeň,
12.IX.1942 — začiatok Stalingradskej bitky,
13.IX.1868 — narodil sa Otakar Brezina, český básnik (um. 25.III.1929),
13.IX.1943 — udelenie titulov Hrdinov ZSSR in memoriam členom ilegálnej Komunistickej organizácie Mladá garda,
14.IX.1763 — v Senci pri Bratislave bola založená poľnohospodárska škola Collegium Oeconomicum,
14.IX.1944 — oslobodenie Pragi — štvrté na bravom brehu Visly vo Varšave sovietskymi a poľskými vojskami,
15.IX.1883 — výšlo prvé číslo časopisu Proletariát,
15.—19.IX.1944 — bitka AL v Suchedniowských lesoch,
15.IX.1968 — sovietska kozmická loď Sonda 5 uskutočnila obejdenie Mesiaca a prvy návrat druhou kozmickou rýchlosťou na Zem,
16.IX.1848 — vo Viedni bolo ustanovujúce zhromaždenie Slovenskej národnej rady, ktorá organizovala povstanie slovenského národa v rokoch 1848—1849,
16.—23.IX.1944 — boje sovietskych jednotiek a I. armády Poľského vojska o štvrt Czerniaków a Zoliborzu vo Varšave,
17.IX. — Deň Československého letectva,
17.IX.1873 — narodil sa Max Svabinský, český maliar a grafik (um. 10.II.1962),
19.IX.1848 — Jozef Miloslav Hurban na ľudovom zhromaždení na Myjave vypovedal poslušnosť uhorskéj vláde a vyhlásil slovenské národné povstanie,
20.IX.1503 — narodil sa Andrzej Frycz Modrzewski, politický spisovateľ, žiak Krakovskej akadémie, najvýznamnejší mysliteľ poľského Obrodenia, autor De republica emendanda (O náprave republiky), (um. na jeseň 1572),
20.IX.1778 — narodil sa Faddej F. Bellingshausen, ruský cestovateľ a moreplavec, badateľ Antarktídy (um. 25.I.1852),
20.IX.1863 — umrel Jacob Grimm, nemecký spisovateľ, autor rozprávok pre deti,
20.IX.1878 — narodil sa Upton Sinclair, pokrokový americký spisovateľ (um. 25.IX.1968),
20.IX.1888 — narodil sa Martin Benka, slovenský akademický maliar, národný umelec,
21.IX. — Deň Čs. tlače, rozhlasu a televízie,
21.IX.1933 — v Lipsku sa začal sudný proces, na ktorom Georgij Dimitrov (1882—1949), odhalil fašistov ako podpáčovca Rišského snemu v Berline,
23.IX.1833 — narodil sa Henryk Siemiradzki, poľský maliar, člen mnohých európskych akadémii, autor obrazov z dejín starovekého Ríma (um. 23.VIII.1902),
23.IX.1923 — protifašistické povstanie v Bulharsku. Deň bulharskej ľudovej armády,
24.IX.1483 — vypuklo v Prahe veľké ľudové povstanie,
25.IX.1868 — narodil sa Jaroslav Kvapil, český básnik a spisovateľ, rímský umelec (um. 10.I.1950),
25.IX.1953 — umrel Dimitrij Poljanov, bulharský národný básnik (nar. 4.X.1876),
26.IX.1898 — narodil sa George Gershwin, americký hudebný skladateľ (um. 11.VII.1937),
27.IX.1858 — narodil sa Michal Kajka, ľudový básnik, bojovník za poľskost Mazurska (um. 22.IX.1940),
27.IX.1948 — zlúčenie KSČ a KSS, čím bola obnovená jednota Komunistickej strany Československej,
28.IX.1773 — vypuklo v juhovýchodnej časti Ruska veľké roľnícke a kozácke povstanie, vedené Jeřejom I. Pugáčevom (1742—1775), potláčené r. 1775,
28.IX.1864 — vznikla v Londýne z iniciatívy Marxa a Engelsa I. internacionála,
28.IX.1873 — narodil sa Waclaw Berent, pseudo Wl. Radwicz, románopisec, prekladateľ, účastník poľského odbojového hnutia (um. 1942),
28.IX.1873 — narodil sa Michal Institoris Mošovský ml., slovenský osvetovenský spisovateľ (um. 7.X.1803),
29.IX.1848 — víťazstvo maďarskej armády v národnoslobodzovacej revolúcii. Deň maďarskej ľudovej armády,
29.—30.IX.1938 — Mnichovská konferencia za účasti Chamberlaina, Daladiera, Hitlera a Mussoliniho, uzavrela dohodu o hitlerovskej okupácii pohraničného územia ČSR (Sudety),
29.IX.1944 — bitka AL pod Gruszkou,
30.IX.1943 — 1. československá brigáda v ZSSR odišla na vlastnú žiadosť na front,
IX. — vyhlásenie deklarácie Zväzu boja mladých (ZWM).

VERŠE NA PALETE

Štetín a Varšava sú mestá, ktoré mali možnosť sa zoznámiť s veľmi zaujímavou tvorbou slovenského akademického maliara Jozefa Šturdíka. V Štetíne umelec vystavoval svoje práce od 1. júla t.r. na zámku Pomoranských kniežat v rámci Prezentácií — výstavy majstrov maliarskeho umenia zo socialistických krajín. Bola to už piate Prezentácia, ktorá sa koná každe dva roky na zmenu s festivalom súčasného poľského maliarstva. Tohoročných Prezentácií, ktorých hlavným motívom bol človek a jeho život v socialistickej súčasnosti, sa zúčastnili 34 tvorcovia zo siedmich krajín v tom štyria poľskí maliari: Maciej Bienisz, Jerzy Brzozowski, Antoni Fałat a Grzegorz Moryciński. Z Československa sa na výstave zúčastnila aj maliarka Edita Spannerová, národný umelec Jaroslav Grus a Stanislav Ježek.

Vo Varšave Jozef Šturdík mal výstavu v priestoroch Československého kultúrneho strediska od 9. júla t.r., na ktorej bola zhromaždená asi polovica jeho prác.

Aktuálne výstava obrazov J. Šturdíka otvorená 1. augusta v Kultúrnom dome v Novej Hute sa teší záujmu krakovského obecenstva.

Tvorba Jozefa Sturdíka sa stretla v Poľsku so skutočným záujmom a priaznívou kritikou, ktorú aj my sme mali možnosť vypočuť. Majster vo svojej tvorbe predstavuje svet plný romantiky a poézie, radosti, ale i zádumčivosti. Sú to naozaj prekrásne verše na palete vyjadrujúce krásu rodného slovenského kraja, ktorý inšpiruje jeho tvorbu. Priznáva to aj samotný umelec v

ale zároveň aj s nepokojom. Treba teda osvetovú reformu a konkrétnie zmeny predstaviť čo najplnejšie, aby spoločnosť pochopila tieto zmeny, aby nám pomohla. Ide predsa o detí, a týchto detí nemáme v Novotargskom okrese stále menej, ale naopak — stále viac. Chceme ešte prostredníctvom Života zdôrazniť, že budúci rok bude znamenať zvýšenie opatrníckovo-výchovnej úlohy školy, zase na druhej strane bude znamenať vyrovnávanie úrovne všetkých škôl.

ZIVOT: Ako vyzerajú perspektívy vyučovania slovenského jazyka v nadchádzajúcom školskom roku?

MGR. J. WRZESIEŃ: V nadchádzajúcim školskom roku, ako to vyplýva zo zápisov, ktoré sa už konali a ktoré v niektorých prípadoch sa budú ešte opakovať — lebo nevidíme proti tomu žiadnych prekážok — vyučovanie slovenčiny bude prebiehať na trinástich školách. Tento rok sa nám podarí dosiahnuť aj to, že na každej z týchto škôl bude vyučovať patričný odborník. Nepodarí sa nám sice túto otázku — aspoň zatiaľ — vyriešiť ideálne, lebo dokonca aj najlepší odborník kedoteroz neučil daný jazyk, čiže keď mal v tom príliš dlhú prestávku — prestáva byť odborníkom. Preto sme presvedčení, že na budúci rok, v súvislosti so spomínaným služobným prekladaním učiteľov, mala by sa zlepšiť situácia v tomto smere, že získame odborníkov, ktorí skutočne budú môcť pozdvihnuť úroveň vyučovania slovenčiny na školách. Je to vec veľmi dôležitá aj v slovenskom aj v ruskom jazyku, lebo ako vieme, ich úroveň je, ziaľ ešte často nevyhovujúca. Úroveň vyučovania slovenského jazyka chceme pozdvihnuť aj pomocou upevnenia materiálnej základnej jednotlivých škôl. Zo Slovenska sme obdržali celý rad

Umenia všetkých historických období majú jediného spoľočného menovateľa — angažovanosť!

*Angažovanosť
umenia na živo-
te nemožno defi-
novat' nálepka-
mi, etiketami ani
módnymi postu-
lát mi. Čisté u-
menie dáva vý-
poved' o tvorco-
vi a jeho dobe
či epochе naraz,
jednotne.*

Angažovanost' tvorca je v službe humanizmu a v jeho cite pre mieru estetická, etičná a političná.

*Človek a jeho
záujmy, pocity
radosti, smútky,
nádeje sú mie-
rou skutočného
umenia, mierou
angažovanosti.*

Jozef Šturdík

nami citovanom rozhovore s Jánom Turíšom (pre bratislavský Život):

„Kraj, v ktorom som rástol, mi dával si lu a núkal mi toľko prekrásnych dojmov, že som ich nestačil srdcom precítit. A tak som ich ukrýval kdesi hlboko do podvedomia. To preto ešte aj dnes žijú vo mne spomienky na chvíľe, keď som bosými nohami brodil v tráve, rosou vykúpanej, keď som vdychoval vôňu kvitnúcich líp a usínał pri smiechu hrdličky a hrkutani divého holuba...

Bolo to naozaj veľa, čo sa dalo počúvať a na čo sa dalo dívať. Oči vďačne spočinuli na širokej rovine medzi Trnavou a Váhom, blúdili po poliach voňajúcich čerstvou, pluhom prekyprenou zemou a strniskami do zlata sfarbenými. V zime mi učarila široká snehová pokryvka s čiernymi škvŕnami krájkujúcich vrán práve tak, ako aj rovinný háj, keď za letných, sparných dni poskytoval dokonalý pôžitok pre zrak, ľuch i sluch. Bola to bohatá klenotnica zážitkov, bola to mysel formujúca studnicu, z ktorej dodnes pijem zázračnú vodu spomienok, v ktorej aj dnes nachádzam podnety pre každodennú tvorbu."

Jozef Šturdík sa narodil 13. marca 1920 v rižovanoch pri Trnave. Študoval na výtvarnom oddelení SVŠT v Bratislave a na akadémii výtvarných umení vo Viedni. Bol a štipendiánum pohyb v École des beaux-arts v Paríži. Niekoľkokrát úspešne vystavoval svoju tvorbu doma i v zahraničí. Jeho obrazy získali odmeny a ceny. Roku 1971 debutoval v poézii básnickou zbierkou Sokolokružie, z ktorej sme vybrali dve básne.

Vo svojej výpovedi pre nás, pri príležitosti varšavskej výstavy majster Jozef Šturdík hovorí:

„Je to výstava monotematická — krajinárska, aj keď nie je v tom plnom slova smysle krajinárska. Po pracovnej stránke je to nadväzovanie na moju tvorbu z r. 1971 za pobytu na medzinárodnom maliarskom sympózium u nás, v Domove slovenských výtvarných umelcov v Moravanech nad Váhom pri Piešťanoch. Za PLR zúčastnili sa vtedy sympózia Andrzej Skoczyłas a maliar Ciesulewicz z Gdańska.

Ako som spomenul je to výstava monografická a po obsahovej stránke vychádza z mojej doterajšej ilustračnej tvorby — ilustroval som hlavne poéziu — našu i európsku, svetovú.

Dekoračný styk s poéziou ako ilustrátora bol potom aj nepriamym dôvodom či možnosťou venovať sa poézii osobne. Roku 1971 vyšla mi básnická zbierka Polokruzie a t.r. ukončil som novú zbieročku básni. Jej názov je Precitnutie — no o jej budúcom osude neprichodí mi ani uvažovať, ani súdiť — zatiaľ je v rukopise. Ku svojej maliarskej tvorbe sám osobne nemám veľa čo povedať. Nech obrazy hovoria samy za seba.

Po technickej stránke ide o kombinovanú temperu s akvarelom a tušom. I keď sú tie-to exponáty ako obrazy dohotovené, sam ich považujem za úvod ku novému cyklu, ktorý prevádzam technikou oleja!

Kritici či návštěvníci radi dávají moju maliarsku tvorbu do rovníku s poéziou. (Aj

učebných pomôcok, ktoré už boli aj do škôl rozoslané. Sú to materiály, ktoré najmä v prvých triedach nám budú veľmi osozne. Zároveň zmeníme štýl práce inšpektora a metodičky pre otázky vyučovania slovenského jazyka. V súčasnosti je ňou súdr. Stefania Kaspeczyková, ktorá je zároveň riaditeľkou školy č. 2 v Chyžnom. Budeme sa snažiť, po dohode s ministerstvom, zvýšiť rozsah tejto metodickej pomoci napr. prostredníctvom zníženia pracovných hodín tejto pedagožičky na vlastnej škole. Sú to otázky pomerne dôležité, lebo predsa vytvorený ministerstvom súbor metodických inšpektorov pre dané predmety, má účinne pozdvihnutú úroveň vyučovania každého predmetu vďaka poskytovaniu učiteľom čo najširšej pomoci.

• SKOLSKÉ ABC V JAB-
LONKE A OKOLÍ • LÝ-
CEUM AJ PRE SPIŠSKÉ
DETI? • SMERY VYUČO-
VANIA • STAROSTLI-
VOST O NAJMLADŠÍCH •

ŽIVOT: Čo nového súdruh riaditeľ pred novým školským rokom?

RIADITEĽ ZBERNEJ ŠKOLY V JABLONKE
MGR. J. JANAŠ: Pokiaľ ide o bytové pôdenky v našej obci, nemôžeme počítať s prijatou pomocou štátu. V súvislosti s tým je pre našej obci vlastné koncepcie. Budovy, ktoré sú najmä počas letných prázdnin budem dalej prenajímať, lenže podľa iných zájomcov budú vplácať väčšie sumy, čiže reštaurácia niekoľko a niekedy aj vyše desať rokov peniaze budú určene na ďalšiu výstavbu až základnej školy č. 1 v Jablonke ako súčasť. Plánujeme do budovať pri základnej škole menšom osem vyučovacích miestnosti a pracovní. Okrem toho telocvičnu normálneho typu. A vtedy budeme môcť myslieť na a stiahnuť do Jablonky a zmeniť na filiálnu školu č. 1 a 2 v Chyžnom, v Jablonke Borach a v prípadne v Dolnej Zubrici. Deti z týchto obcí boli dovádzané do obecnej školy v Jablonke na území obce vzniknú aj dve plné osnovné školy: zbernatá škola v terajšej škole v Dolnej Zubrice č. 2; do tejto školy budú chodiť i Zubrince č. 3 a č. 1. Druhá škola úplná, zbernatá, bude vybudovaná v Podvilku. Sú tu existujú dve školy: č. 1 a č. 2. Úmerne sú súčasťou investičných prác, tieto dve školy sú postupne meniť na jednu veľkú školu, ktorú rátať ok. 400 detí. Pritom mládež zároveň zbernej školy zo Zubrince ako aj z nezbernej Podvilkou bude môcť návštevovala strednú školu v Jablonke.

ZIVOT: Lycéum v Jablonke slúžilo doz. I mládež z Oravy a Spiša. Aké územie zane raz tato zberná stredná škola v Jablonke

MGR. J. JANAS: V tejto otázke je dno od koncepcí. My sa zatiaľ prikláňame ku lepe

Už faun i pištec
kosu odložili

Poludnie čaká
na hrotoch trstia

na chvíľu
kedy vedno splynú
v zábudlivú
bylinu

Rovnako ako Stetín nadchýňa ma Varšava životným tempom, vitalitou a elánom. Bol som v opere na predstavení Toscy a Dona Carlosa. Nemôže byť hlbšieho zažitia, ako uvedomenie si, že pôdu a priestor, na ktorých sa odohráva hudobná dráma este pred troma desaťčasťami skropili ľudia vlastnou krvou, tí ľudia, ktorí odchádzali zo života s pevnou vierou v bratstvo národov, s výzvou o mier na celom svete.

Nie je ľahko chodiť po veme, keď človek cíti, že nedávno nebolo kameňa v nom, ktorý by nebol zmenil svoje miesto. Nebolo kameňa, ktorého by sa nedotkla ľudská sľza, ľudská krv.

Chodiac po tomto meste sa v človeku zobúdza čoraz väčší hlas, ktorý volá všetky ruky ľudského plemena ku spoločnej práci — k budovaniu spoločnej štastnej planéty.

Až na krátku návštavu v Krakove pred 12 rokmi, nebol som ešte v Poľsku, ale pojítko s touto krajinou mám už dávno — a pevné pojítko. Ilustroval som veľa poľskej literatúry — Slowackého, Žeromského, Dąbrowského, Reymonta, Staffa i novších mladších, súčasných autorov. Hovorím to preto, lebo potúlkami po Varšave takmer na každom kroku stretávam sa s kníhkupectvami alebo kníhkupeckými stankami vkusne a bohatohodbenými knihami a v nich so základníkmi — hlavne mladými.

Ak spomínam knihu a kníhkupectvá nemôžem obísť zmienku o vzťahu Poliakov k historickým pamätkám najmä v architektúre. Jedným z najväčších zážitkov bolo mi túľať sa po Starom meste a vychutnávať kúzlo sice zrekonštruowanej, ale starej poľskej architektúry. Prišlo mi ľuto aj nevďaj spomenul som si na naše bratislavské podhradie, tým viac, keď som videl s akou pietou a pečlivosťou znova vystavali staré paláce, kúrie, divadlo i kostoly, ako uviedli do pôvodného stavu každý s históriaou národa späť objekt. A popri tom Varšava dýcha a žije plnokrovným pulzom moderného európskeho veľkomesta. Čo viac — nová architektúra sa snúbi so starostlivo upravovanou a udržovanou zelenou početných parkov a sadov — pre moderné veľkomesto prepotrebnych plúc.

Želal by som si, aby môj budúci pobyt v Poľsku bol oveľa dlhší a návštavou miest bohatší. Je čo vidieť, je o čom uvažovať a je možnosť užšieho styku a dialogu s bratským susedom.

Svojho času — po vojne — videl som na dražianskom chodníku stopu bosého ľudského chodidlá — šlapaj na horúcom asfalte a v Berlíne na ostrove múzeí nad troskami Pergamonského múzea na vyhorelom štite priečelia nápis — ARTEM ODIT NISI IGNARUS — !

Dnes v tieto dni po návštive varšavského povestného Paviaka, prechodnej stanice života nespočetných obetí ľudskej zlovole sa mi nepriamo žiada dodať ARTEM ET HOMINEM ODIT NISI IGNARUS.

Preto nech hlas volajúci po mieri a zblížení medzi národnmi znajú v každej reči — i v reči umenia. Prrial by som, aby moju výstavu za takýto hlas návštěvnici aj považovali.

ADAM ADAMEC

aby lycium slúžilo základným školám troch a vlastne štyroch najbližších obcí: Jablonky, Lipnice, Czarnego Dunajca a Spytkowic. V týchto obciach je pomerne najviac mládeže a zároveň sú tam najvyhodnejšie podmienky pre dovádzanie mládeže do Jablonky. Ako bude vyriešená otázka Spiša, zatial sa nedá ešte nič povedať. V súčasnosti čakáme na to, aby sa začala výstavba internátu, veľkého internátu asi pre dvesto osôb. Je zahrnutý v investičnom pláne. Keď ho odovzdajú do užívania nebude prekážok, aby mládež zo Spiša mohla túna pokračovať v štúdiach.

ŽIVOT: My tiež máme svoju vlastnú koncepciu. Iniciatíva výstavby lycia vysla od vidieckeho obyvateľstva Oravy a Spiša. Vynaložili veľa práce na jeho výstavbu. A preto toto lycium musí slúžiť ich deťom.

Boli vytvorené dva smery hospodárskeho rozvoja Podhalia: na jednej strane poľnohospodárstvo a v nom zvlášť chov, zase na druhej strane turistika. Tymto smermi sa asi bude uberať aj školstvo na tomto území.

MGR. J. JANAŠ: Asi áno. Lenže pokial ide o turistiku, na Orave ešte treba hodne investovať, a tak kadre zatial neznamenajú túna žiadny problém. Keď ide zase o poľnohospodárstvo, reforma predvída špecializáciu lycí na rolnický smer. Okrem to istý čas sa budeme skrátka prispôsobiť aktuálnym potrebam danej oblasti a školif kádre napr. pre stavebnictvo, pre potreby obecného družstva bud pre súčasne budovaný odevný závod a systematicky pre potreby poľnohospodárstva.

ŽIVOT: Čo v rámci týchto zmien získa dieťa dnes a napr. za takých deša rokov v porovnaní s doterajším systémom?

MGR. J. JANAŠ: Čo teda robíme už teraz v Jablonke? Už niekoľko mesiacov, presne od februára, začali sme sa systematicky zaoberať prípravou kandidátov do prvej triedy. Na každej škole okrem Zubrice č. 1 a Oravky sme pre tieto deti organizovali svojho druhu prípravky (ogniská) v rozsahu šest hodín týždenne. Na niektorých školách učitelia to robia zdarma, zase na iných školách, kde je väčší počet detí, za vedenie týchto predškolských prípravok platíme. Prvoradou úlohou týchto prípravok je umožniť lepší štart dieťaťu v škole, start, ktorý bol doteraz pre mnohé deti často pomerne ťažký. Deti prichádzajú z rôznych prostredí, veľmi zanedbaných, a majú základné nedostatky nielen pokial ide o kultúrne chovanie vôleb, ale aj hodne iných ťažkostí. Tie-to nedostatky a teda aj rozdiely medzi deťmi chceme v prípravkach odstrániť, čo sa učiteľom aj darí. Účasť je dnes veľmi vysoká a dosahuje vyše 98%. Mnohokrát šestročné deti privádzajú do týchto prípravok aj staršie deti. Prípravky si teda zisťujú dobrú mienku na všetkých dedinách. To je vlastne ona novota, ktorú zaviedla reforma.

ŽIVOT: Ako vlastne vyzerá technika vyučovania cudzích jazykov? Sú lingvisticke kabinety, magnetofóny a pod? Konkrétno ako vyzerá materiálna základňa pre vyučovanie slovenského jazyka a v slovenskom jazyku na oboch vašich školách?

MGR. J. JANAŠ: Vyučovanie slovenského jazyka. Ja viedem zároveň školu so slovenským vyučovacím jazykom ako aj lycium, kde sa prednáša v slovenčine. Pokial ide o vybavenie školy, je taká zásada, že škola so slovenským vyučovacím jazykom využíva všetky zariadenia nachádzajúce sa v lyciu. V tejto oblasti nesmí túna žiadnych ťažkostí. Lycium má k dispozícii, presne si to nepa-

mätám, ale prinajmenšom desať magnetofónov a niekoľko televízorov. Všetky magnetofóny ako aj televízory fungujú bezvadne. Naposledy sme obdržali hodne pomôcok pre vyučovanie gramatiky slovenského jazyka; sú to najmä pravopisné tabuľky a mládež zo všetkých škôl (zistoval som to na území našej obce) využíva tieto pomôcky. Pokial ide o platne a magnetofónové pásky, boli by iste potrebné. V knižnici máme už zhromaždenú literatúru v slovenskom jazyku. Mládež má okrem toho príručník knižnicu s príručkami, ktoré sme tak isto dovezli z Československa a má k tejto literatúre slobodný prístup. Predplácame hodne slovenských časopisov a mládež ich ochotne číta.

ŽIVOT: Ako myslíte, či programy vyučovania slovenského jazyka spracované vynikajúcimi slovenskými odborníkmi na magnetofónových páskach, zisťujú by sa u nás?

MGR. J. JANAŠ: Nielen že by sa zisťovali, ale my sme ich v minulom roku aj zíadalí. Žiaľ, dodnes sme ich neobdržali, ani plane ani magnetofónové pásky. Je však pritom jediná podmienka, že tieto nahrávky, a teda asiel pásky, bolo by treba prispôsobiť našim potrebám. Lebo program napr. v prvej triede je iný na Slovensku a iný v Poľsku. Ja osobne neovládam dokonale slovenčinu, zúčastňujem sa však konferencií z tohto jazyka, ktoré sa konajú dvakrát do roka. Zdá sa mi však, že v škole kde pracujem, urovení tohto jazyka nie je najhoršia. Takejto mienky sú aj hospitanti, ktorí sú často prekvapení dobrou znalosťou slovenského jazyka práve v nižších triedach základnej školy.

ŽIVOT: Ďakujeme za rozhovor.
Rozprával: M. KASKIEWICZ

**DETI
Z ORAVY
A ZO SPIŠA
V BRATISLAVE**

Od 2. do 20. júla 1973 26 detí zo Spiša a z Oravy z Polska bolo na pionierskom tábore v Bratislave. Bola to skutočne vynikajúca myšlienka, že deti z horských dediniek sa dostali do rušného mesta. Veď mnohé z nich, po skončení základnej školy ostanú na dedine a celý svoj život budú žiť len v horách. Pobyt v Bratislave má nesmierny význam aj pre tých, ktorí pôjdú študovať do mesta, lebo sa malí možnosť zoznámiť, aspoň čiastočne, s mestským životom.

Treba podotknúť, že pioniersky tábor sa nachádzal vo výnimočne krásnom prostredí, hľad na najkrajšom mieste Bratislavu, kde je stále čerstvý vzduch. Deti boli ubytované v chatkách a stanoch, ktoré zo severu boli obklopené ozdobnými kŕkmi, na ktorých večer a ráno prekrásne spievali vtáčiky. Tie, zdá sa, uspávali a prebúdzali zo sna pionierov. Z južnej strany sa rozprestiera výhľad na Bratislavu a na bratislavský hrad, ktorý sa hrdo vyplínal nad strieborným Dunajom.

V pionierskom tábore, okrem pionierov z Poľska, boli aj pionieri z Michaloviec (Slovensko). Pionieri sa hneď so sebou zoznámili. Spoločne sa hrali, spoločne spievali

slovenské, poľské a ruské piesne, spoločne sa kúpali v bazéne, spoločne organizovali táborky a olympiadu. Aké bolo ich spoluzážitie v pionierskom tábore, sa bolo možno dozvedieť 11. augusta t.r. z bratislavského rozhlasu, pretože vysielal správy z tohto tábora.

O deti bolo po každej stránke postarané. Aj stravu mali veľmi dobrú. Päťkrát denne dostávali jedlo. Teda s plnými žalúdkami radi chodili na rôzne výlety po Bratislave. Tak napr. navštívili Slavín, hrad, Slovenské národné múzeum, zoologickú záhradu, v ktorej, ako obyčajne, najväčšiu pozornosť deti vzbudzovali opice. Mali zorganizovanú hodinovú plavbu po Dunaji. Pozreli si aj Petržalku. Deti boli v budapeštianskom cirkuse. Okrem toho mali organizované celodenné zájazdy a to: Na Červený Kameň, do jaskyne Driny, do Piešťan, kde videli svetochýrne kúpele. Napokon boli aj v Banskej Bystrici. Tam navštívili múzeum Slovenského národného povstania. Je naozaj ľahko vypočítať všetko, čo deti získali cez tie tri týždne. Našim prianím je, aby aj v budúnosti boli organizované takéto podarené tábory. Dúfame, že Odbor pre zahraničných Slovákov Matic slovenskej v Bratislave nezabudne ani na ostatné spišské a oravské deti.

Na záver chcem podotknúť, že bezstarostný život v pionierskom tábore na Ústrednej stanici mladých prirodovedcov v Bratislave uplynul veľmi rýchlo. Vďaka pestrejmu programu deti si odnesli z Bratislavu tie najkrajšie spomienky. Teda sa vrátili domov s okriatymi silami, s bohatstvom skúseností a s hŕbom nezabudnuteľných zážitkov a dojmov, na ktoré budú veľmi dlho spomínať.

Všetky deti a vedúci zájazdu z Poľska, účastníci pionierského tábora v Bratislave, vyjadrujú svoju srdcennú vdaku všetkým tým, ktorých zásluhou sa dostali do Bratislavu a zároveň aj tým, ktorí nešetriac svoje sily a námahu, vynaložili všetko úsilie, aby sa všetci v medzinárodnom pionierskom tábore cítili dobre.

LÝDIA MŠALOVÁ

Deti z Oravy a Spiša pred chatkami a stanmi, v ktorých bývali v Bratislave. Úsmie na detských tváričkach je najlepším odzrkadlením života v pionierskom tábore.

ZOZNAM DETÍ A VEDÚCICH ZÁJAZDU Z ORAVY A ZO SPIŠA, KTORÍ SA ZÚČASTNILI MEDZINÁRODNEHO PIO- NIERSKÉHO TÁBORA V BRATISLAVE

MÁRIA BEDNARČÍKOVÁ
ČESLAV BOSÁK
MÁRIA BRYJOVÁ
ALINA BRYJOVÁ
JOZEF ĎURČÁK
MÁRIA GALUŠOVÁ
MÁRIA GRIBÁČOVÁ
JÁN KOTT
BOHUSLAVA KOZUBOVÁ
ALBÍN KOVALÍK
JOZEF KRIŠIĆ
ANNA KRIŠTOFKOVÁ
HENRICH KUŽEL
IRENA KURNÁTOVÁ
JÁN KUBÁSEK

MARIAN KULAVIAK
BOHUSLAV OMYLK
IRENA MOLITORISOVÁ
FRANTIŠEK NEUPAUER
JOZEF PANIAK
STANISLAV PASTOREK
MÁRIA PETRÁŠKOVÁ
DOMINIK PIVOVARČÍK
MÁRIA RAPÁČOVÁ
JOZEF ŠKODON
MÁRIA SVETLÁKOVÁ
Vedúcimi zájazdu boli:
JOZEF GRIGLÁK
ANNA CHALUPKOVÁ
LÝDIA MŠALOVÁ

KUCOV

V tisku, rozhlase a televízii se v poslední době často hovorí o belchatowské hnědouhlé pánvi. Jedná se o obrovskou investici: povrchový hnědouhlý důl a několik elektráren (celkem 5 000 megawattů). Projednávají se složité otázky, např. výkup soukromé půdy, přesídlování, zaměstnání místních obyvatel, nejdříve na stavbě silnic, zázemí a odvodňovacích kanálů a později při výdobyvání uhlí. Samozřejmě po příslušném přeskolení. Píše se také hodně o udržení rovnováhy v přírodě, o ochraně prostředí, o vodní bilanci, která nesmí být narušena.

My, obyvatelé Kucova a okolních vesnic, jsme dnes svědky zahájení přípravných prací. Organizuje se zázemí, staví první silnice a navrátvají odvodňovací jámy.

Tato velká neznámá — budoucnost — vyvolává u jedných lidí obavy, u druhých radost z nové pracovní možnosti, ze změny dosavadního způsobu života. Ale každý chce své životní plány ustavit v tom „novém“, které přijde, ať chceme nebo nechceme.

Naši českou národnostní menšinu zajímá a často zneklidňuje to, že po tolíka kříckých okamžicích, po snáhách našich předků vytvořit sevřené společenství, udržet svůj jazyk a obyčeje, může podlehnut opětnému rozptýlení. Polský národ přijal kdysi naše předky a toleroval jak jejich jinou řeč, tak také vyznání. Jak míjela léta, vytvořily se určité formy soužití. Neobešlo se to bez částečné asimilace. Avšak pocit určité oddlosti je zachován.

Dnes nevíme, co s námi bude. Obáváme se, že v tomto gigantickém předsevzetí se ztratí malý ostruvek lidí, trochu jiných, než ti ostatní. Že bude přehlédnut činiteli, rozhodujícími o celku. Samozřejmě, i pro nás je důležité, že se zvýší životní a kulturní úroveň v naší oblasti. My všichni pracujeme. Většinou jsme zemědělci a máme dobré hospodářské výsledky. Jsme prospěšní naši druhé vlasti, nejenom podle města narození, ale zvolené (nejdeli jsme po válce); přinášíme ji nejenom hmotné, ale i kulturní hodnoty. Naše oblast je často nazývána „vepřovou pánev“ ve spojení s úspěšným pěstováním vepřového dobytku. Lze říci, že je tak zásluhou místních Čechů, z nichž mnozí vlastní vzorné vepřiny. Naši příbuzní v městech a naše děti, které se vzdělávaly po válce, pracují dnes na nejrůznějších pracovištích. Jsou lékaři, učiteli, inženýři, techniky. Každý z nich plní svou občanskou povinnost dobrou prací, tak ako my všichni jsme plnili svou vlasteneckou povinnost za druhé světové války; platili jsme životy a krví, byli jsme zahajenci, hájili jsme hranice státu, snášeli jsme všechna příkopy a vykoristování okupanty.

A hle, ocitli jsme se v jačkách zatačce naši emigrantské historie. Často se sami sebe tážeme, zda za několik let budeme chtít, ba, budeme mít příležitosť sejít se spolu, povídovat si česky, zapívat si. Ach ano, jso to slasti i strasti emigrace. Hodně můžeme učinit my sami, ale ne vše.

V našem případě by přesídlení vyžadovalo plánování s předstihem, s přihlédnutím ke specifice prostředí. Aby nebylo v posledních bez zlé vůle ukřivděno těm, jejichž předkové již mnohokrát zaznali křivdu, zkusili mnoho příkrojí za to, že měli odvahu a zůstali věrní svému náboženskému i společenskému přesvědčení. Musíme si uvědomit, že husitská revoluce nebyla pouze revoluci náboženskou, ale

i sociální. To byla revoluce lidu namířená proti tehdejší vládnoucí třídě!

Přemýšlím-li o tom všem, maně se vynořuje otázka: Jak udržet dosavadní organizaci menšiny? Má v případě rozptýlení naději na existenci?

Na ceste Vyšné Lapše — Tribš, Drevo zvážajú Ján Šoltýs a František Chválec z Vyšných Lapšov. Stretnutie s tajomníkom ÚV KSČS A. Andrašákom

Krajania z Tribša, iniciatoria budovania miestnosti pre miestnu skupinu KSČS nad hasičskou remízou

Snímky: M. Kaškiewicz

NOVÁ BELA

Tak ako v minulosti, tak aj dnes obetaví členovia hasičského sboru v Novej Belej sú pripravení zasiahnuť ke zaznie trubka, v prípade požiaru alebo povodne. Pravda, nie vždy mají naši hasiči k dispozícii také prostriedky ako dnes, ale na vtedajšie časy aj to bolo veľa.

Všakdy novobelskí hasiči mali malú drevěnú budku 4 m × 5 m, kde mali ručnú striekačku a iné náradie. Hasičský sklad vybudovali roku 1860 a ručnú striekačku kúpili roku 1890, je značky Budapest. Keď organizovali dobrovoľný požiarí sbor za veliteľa bol zvolený úradník z Lopusznej Vojtech Vincek. V roku 1928/1933 zasa Adolf Grosswirth. Vtedy bola vybudovaná drevěná hasičská remíza r. 1930. Prvými hasičmi boli: Vojtech Vincek, Ján Kurnát, Ján Blazoň, Jozef Gnida, Andrej Bednárik, Valent Kalafot a iní. Obetavili požiare a chránili majetok svojich spoluobčanov, ale ručná striekačka nebola veru dokonalá.

Od roku 1933 sa veliteľom hasičského sboru stal Ján Kurnát, ktorý zastával túto funkciu do roku 1953. V tomto období Novobelčania kúpili motorovú hasičskú striekačku, bolo to roku 1942 a kúpili ju v Žiline.

Po oslobodení začal nový život a občania začali uvažovať o výstavbe nového skladu — výstavbu začali na jeseň roku 1949. V tom čase veliteľom hasičov bol Ján Kurnát a richtárom obce Andrej Bednárik. Ten istý rok boli už hotové základy skladu a kultúrneho domu. Roku 1954 bola reorganizácia národných výborov a Novobelčania v súvislosti s ňou sa rozhodli, že namiesto kultúrneho domu vybudujú kancelárie pre MNV v Novej Belej. Tak sa aj stalo. Budovu národného výboru vybudovali za pomocí urbáru a najmä Vojtecha Galuša, Jozefa Bryja, Jakuba Lojká, Jakuba Dluhého a iných. Dňa 8. augusta 1954 slávnostne odovzdali do užívania nový sklad pre hasičov a sídlo MNV v Novej Belej.

V rokoch 1953—1957 veliteľom hasičského sboru bol dlhoročný obetavý člen, mechanik motorovej striekačky Ján Jerdonek. Po jeho velenie prebral Andrej Skupin. Za jeho pôsobnosti veľa urobili pre rozvoj sboru, ochranu obilia, zlepšenie protipožiarnej a protipovodňovej ochrany. Aktívne pracuje aj predseda sboru kr. František Chalupka, ktorý už veľa urobil v prospech obce. Roku 1956 dostali naši hasiči nové uniformy aj slávnostné, aj pracovné tzv. bojové.

Hasičský sbor dostal od obce nový motorový striekačku kúpenú za pomocí urbáru, ktorú slávnostne odovzdali r. 1959 za účasť predstaviteľov okresu a susedných sborov.

V roku 1961 hasiči výdatne pomáhali pri regulácii potoka cez Novú Belu, ktorá sa uskutočnila za finančnej pomoci PZU a svojpomocných práv občanov.

Roku 1971 vďaka pomoci redakcie Život a predovšetkým šéfredaktora Adama Chalupca, hasiči v Novej Belej dostali auto z ministerstva vnútra.

Za vypracované finančné prostriedky, ako aj za peniaze hasičského sboru kúpili novú striekačku, ktorú slávnostne odovzdali 30. júla 1972. Tejto slávnosti sa zúčastnili predstaviteľia Okresného hasičského výboru, hasiči zo Spišskej Staré Vsi z ČSSR a hasiči z okolitých obcí.

Všetci hasiči sa usilujú predovšetkým o to, aby bolo stále menej požiarov. Uvedomujeme si, že k tomu je potrebné dobré náradie a stála pohotovosť všetkých aktivistov i disciplinovanosť.

Toto sú stručne dejiny hasičov z Novej Belej. A ešte pripomieniem niekoľko požiarov. Tak teda, roku 1907 zhoreli štyri domy s maštaľami, r. 1911 šesť domov s maštaľami a inými budovami; 1932 vyhorelo desať gázov. Roku 1952 vyhorela jedna maštaľ, r. 1962 jedna maštaľ a stodola. Na jeseň 1964 vyhoreli tri maštaľe s inými budovami; 1967 tri stodoly i časť obilia a 1969 päť stodôl, našťastie prázdných.

FRANTISEK BEDNARČÍK

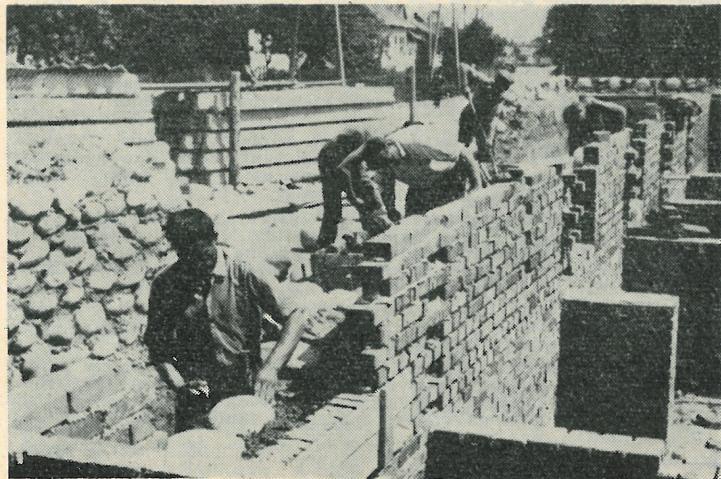
KREMPACHY

K zaujímavým turistickým oblastiam Poľska patrí aj Spiš so svojimi kultúrnymi pamiatkami a dobrým podnebím. Prednedávnom na návštěvu do Krempach prišiel Štátny súbor priesní a tancov Mikulczyce, ktorý je harcer-ským detským súborom. Dňa 1. júla t.r. tento súbor vystupoval v Krempachoch. Na predstavenie prišli mnohí občania Krempach, ale predovšetkým mládež a deti. Mladí krajania hľadiac na výstupy detskej súboru veru ľutovali, že naša Spoločnosť nezorganizovala doposiaľ taký dobrý detský súbor. Detský súbor Mikulczyce pobudne cez prázdniny ďalšie na Spiši a navštíví všetky jeho zaujímavosti.

NÁVRH ZALOŽIŤ DETSKÝ SÚBOR JE SPRÁVNY. PODĽA VZORU OBVODNEHO VÝBORU V ZELOVE MOHLI BY SA POKUSIŤ O JEHО ZALOŽENIE AJ NAŠI UČITELIA A FUNKCIONÁRI OBVODNÉHO VÝBORU NA SPIŠI. MOŽNOSŤ ZORGANIZOVАT DETSKÝ SÚBOR MÁ AJ OV V JABLONKE. ČAKÁME NA SPRÁVY. ŽIVOT.

F. a J. PACIGA

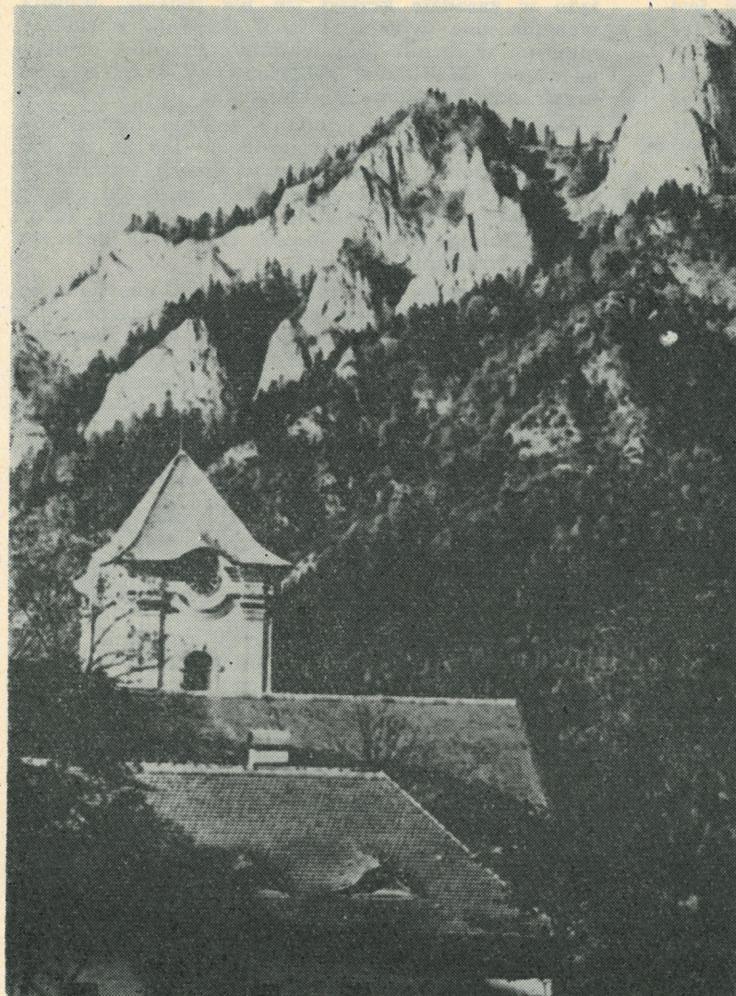
V aprílovom čísle Života bol uverejnený článok o družstve Ročníka svojpomoc. Mnohí krajania pri čítaní

Na výstavbe obchodného centra

Snímka: F. i J. Paciga

Cervený kláštor pod Troma korunami (14.—15. stor.)

článku si spomínali na roky svojej práce v tomto družstve.

Spolu so stúpajúcou životou úrovňou obyvateľov Krempach rastla aj potreba vybudovania väčšieho obchodného centra a skladu. Keďže sklad pre umelé hnojivá je už hotový na prvé miesto sa vysunula požiadavka väčšieho obchodu. Družstvo Ročníka svojpomoc sa rozhodlo vybudovala takýto obchod, keď občania pomôžu v rámci svojpozemných prác. A tak teda na jeseň roku 1972 začali prvé práce na výstavbe tohto obchodu. Ako nam povedal vedúci družstva v Krempachoch, kr. Jozef Dlugi, odovzdanie obchodu do užívania je naplánované na prvý polrok roku 1974. Samozrejme na výstavbe obchodu Krempašania aktívne pracujú a doposiaľ odpracovali v rámci záväzku asi 10 000 pracovných hodín. V novej budove bude na prízemí moderný obchod a na poschodi kaviareň a hostinec. Bude to veľká výhoda nielen pre miestnych občanov, ale aj pre budúci turistov a rekreatívov, ktorí pridu odpovedať na Czorsztyński priehradu.

NEDECA

Po dlhorčnej prestávke bol v Nedeci obnovený starodávny zvyk — ohňavanie májov, ktoré sa koná na Zelené sviatky. V predvečer sviatkov mládenci nazvážali do dediny množstvo zelených smriečkov a každému dievčaťu, trebars až tomu najmenšiemu, postavili pekný máj. Na druhý deň sprevod 22 mládencov vybral sa ohňat tieto máje. Spolu s nimi išiel starosta, podobne ako na svadbe, no a samozrejme

muzika. Celý sprevod viedol husár oblečený v peknej starodávnej husárskej rovnose, so šabľou v ruke, ktorý predspovedal pesničky. Za ním spievali všetci, spre-vádzaní muzikou. Mládenci boli pekne vyobliekaní: mali čierne nohavice, biele košeľe a čierne lajbliky, na hlavách zelené klobúčky s pierkom a v ruke vyšívane vreckovky. Pred každým domom sa za-stavili, kde zaželali všetko najlepšie, zaspievali a zahrali a keď obdržali patričné po-hostenie pobrali sa ďalej.

F.B.

Na snímke: sprevod mládencov počas ohňavania májov v Nedeci.

Snímka: A. Kapłaniak

JABLONKA

Učiteľský dom v Jablonke vybudovaný v rámci svojpozemných prác. Odovzdanie do užívania 22. júla 1973

Výstavba školy v rámci svojpozemných prác v Jablonke-Matonogoch

Snímky: M. Kaśkiewicz

TAKY JE SPIŠ

Spiš dávno príťahoval svojim prírodným bohatstvom, neporovnatelnou krásou prírody, čistotou bystrých a dravých vôd, výškou končiarov a tichom rovin, pracovitosťou ľudu, jeho umom a výtvarníctvom.

Taky je Spiš aj dnes. Bohatstvom prírodných krás, množstvom vzácnych historických pamiatok, zachovaným folklórom i bohatým rozvinutým priemyslom patrí medzi najkrajšie územné celky na Slovensku.

Geograficky pokrýva dnes na Slovensku približne územia okresov Spišská Nová Ves a Poprad. Na jeho území sa rozprestierajú tri veľké a významné, štátom chránené územné celky: Vysoké Tatry — Tatranský národný park, Pieniny — Pieninský národný park a Slovenský raj — Chránená krajinná oblasť Slovenský raj i množstvo iných menších prírodných útvarov — Gánovecký travertín, ktorý sa preslávil nálezom odliatku lebky neandertálkeho človeka a hlavy pravekého koňa. Dreveník so svojou bizarnosťou travertínových skalných útvarov, Sivá Brada, Skalný hrič pri Marušovciach a ďalšie.

O nič nezaostala Spiš ani v bohatstve kultúrno-historických a architektonických pamiatok. Levoča s nedozerným bohatstvom plastík, die-

la majstra Pavla z Levoče, Levoča samotná ako mestská rezervácia, Spišský hrad, Spišské Podhradie s množstvom typických stredovekých domov, kostolík v Žehre z konca 12. a začiatku 13. storočia so vzácnymi freskami, Spišská Nová Ves so svojim provinčným domom a prekrásnou štíhlou vežou, najvyššou na Slovensku (87 m), Spišská kapitula, stredoveká Spišská Sobota, múzeum v Červenom Kláštore, Kežmarku, Poprade, Staréj Lubovni, v Spišskej Novej Vsi, Marušovciach, Krompachoch a Gelnici, prekrásne kaštiele v Spišskom Hrhove i v Betlanovciach a desiatky ďalších, v hľadisku histórie cenných budov, plastík a obrazov.

Kto navštívi Ždiar, Len-dák, Torysky, Repáše, Kojšovci Zamagurie, kde ešte dodnes žije ľudové umenie v krojoch, tancoch, v speve i v architektúre, nezabudne a znova sa vráti sem, medzi tento ľud. Taky je Spiš, plný prírodných kontrastov a historickej krás, v lete a či v zime príťažlivý pre milovníkov prírody, pre umelca či výskumníka rovnako ako pre poľovníka a rybára, pre vzdeleného i pre obyčajného človeka, každý v ním najde plno krás, ktoré sú mu blízke a osozne.

FRANTIŠEK SOSKA

NASZA WIEŚ BEZ POŻARÓW

Przy zniwach i omlotach spichrze i stodoły oraz inne pomieszczenia gospodarskie, w wielu wypadkach drewniane, wypełniały się uzyskanymi płodami rolnymi, które jak wiadomo są łatwopalne. Dlatego konieczne jest zachowanie przez każdego z rolników szczególnej ostrożności w obchodzeniu się z ogniem by wskutek lekkomyślności lub niedbalstwa nie zmarnować wyników swojej całorocznej, ciężkiej pracy.

W pierwszym rzędzie należy usunąć wszelkie zaniedbania w zabezpieczaniu przeciwpożarowym budynków mieszkalnych i gospodarczych, a więc np. usunąć materiały opałowe (drewno) i inne materiały palne spod palnych ścian budynków, sprawdzić strychy budynków, przez które przechodzą przewody kominowe, czy nie ma tam trocin, siana lub słomy i jeśli jest usunąć je, sprawdzić i ewentualnie naprawić wszelkie uszkodzenia przewodów kominowych. W budynkach mieszkalnych należy zadbać o należytą stan pieców a w szczególności naprawić uszkodzone paleniska, wymienić uszkodzone drzwiczki piecowe i rury blaszane, zapewnić niezbędną dostęp do poszczególnych pomieszczeń i na strych budynku.

Ponadto w budynkach mieszkalnych jak i gospodarczych należy sprawdzić, czy nie ma uszkodzeń w instalacji elektrycznej (np. przetartego izolacji nie zabezpieczone gniazda rozdzielcze), usunąć wszelkie prowizorki w tej dziedzinie a w razie stwierdzenia uszkodzeń wezwać do nich naprawę fachowca.

Ze względu na bezpieczeństwo przeciwpożarowe zabronione jest garażowanie motocykli, skuterów i motorowerów (z paliwem w zbiornikach) w mieszkaniach, korytarzach i piwnicach budynków mieszkalnych oraz w stodołach i oborach a także innych pomieszczeniach nie przeznaczonych na ten cel.

Z tych samych względów zakazane jest urządzanie wędzarni lub suszarni (z wyjątkiem suszenia bielizny) na poddaszach o ścianach lub pokryciach dachu z materiałami palnymi oraz w pomieszczeniach budynków gospodarczych, wykonanych z materiałów palnych.

We własnym interesie należy szczególnie ostrożnie obchodzić się z otwartym ogniem, a przede wszystkiem nie wchodzić do stodoły z palącym się papierosem czy palącą się świecą. Zabezpieczyć przed dostępem małolatnych dzieci środki jak np. zapalki, nie wygaszone węgle lub gorący popiół, wynoszone na zewnątrz budynku, należy zasypywać ziemią lub zalać wodą a przy spalaniu śmieci i różnych odpadów należy zabezpieczyć miejsce ogniska przed możliwością przerucenia się ognia na materiały palne.

Są to wszystko podstawowe warunki zapobiegania pożaram w gospodarstwach, które nie wymagają od rolnika ani wysokich nakładów pieniężnych ani materialnych, a jedynie troski o plony pracy własnych rąk. Szczególną rolę do spełnienia mają tu kobiety, matki i żony, na których barkach spoczywa większość pracy w obejściu gospodarczym oraz w wychowywaniu dzieci. Od ich postawy i czułości oraz szybkiej reakcji na różne zaniechania lub niewłaściwe obchodzenie się z ogniem w dużej mierze zależy stan bezpieczeństwa pożarowego obejścia gospodarczych. S.L.

Iba tri mesiace uplynuli od rokovania kongresu roľníckych krúžkov. O tejto problematike písali na stránkach novín počas trvania kongresu, ktorý zasadol v Paláci kultúry a vedy vo Varšave, potom niektorými problémami sa zaoberali odborné roľnícke časopisy.

Dominievanie sa však, že bude dobré, keď sa na stránkach Života vrátme k tejto tematike hoci len preto, že ho čítajú mnohí roľníci, ktorí majú záujem o rozvoj pôsobnosti krúžkov.

Roľnícke krúžky so svojim technickým potenciálom, ako aj výrobnou a angažovanosťou roľníkov sú dnes nerozlučnou podmienkou úspešnej realizácie fažkých úloh poľnohospodárstva. Aby čo najlepšie splniť tieto úlohy a posudvihnúť na vyššiu úroveň činnosť tejto masovej organizácie hospodárskej samosprávy súkromne hospodáriacich roľníkov — a v rámci roľníckych krúžkov existujú rôzne zložky a dielne — bude treba sa sústrediť na rade dôležitých problémov.

Pripomeňme ich. Týka sa to najmä Spiša a Oravy, kde na mnohých dedinach sa poľnohospodárstvo môže pochváliť dobrými výsledkami.

Ako urýchliť výrobu obilia a iných poľnohospodárskych plodín?

— Na kongrese roľníckych krúžkov sa veľmi veľa diskutovalo o tomto probléme. Od poľnohospodárskych služieb predovšetkým požadovali lepších a presnejších porad o minerálnom hnojení a o výbere intenzívnejších

PO KONGRESE

druhov obilia. Vieme, že priemerná hektárová výnosnosť štyroch základných druhov obilia sa naposledy veľmi zlepšila. Avšak ešte stále sme za inými krajinami a v tejto oblasti máme veľké rezervy. Zo štyroch základných druhov obilia najmä priemerná výnosnosť žita neveľmi stúpla. A predsa v Poľsku sa žito seje skoro na polovici plochy určenej pod obilie. Preto aj zvýšenie plochy obsiahnej takýchmi druhami žita ako Daňkowské, Chrobré, Pancerne alebo Smolické môže spôsobiť rýchly prírastok výroby obilia. Treba však značne zlepšiť agrotechniku pestovania žita.

Obširne boli diskutované problémy mechanizácie poľnohospodárstva. Potvrdili značný pokrok v mechanizácii a rozvoji mechanizačných služieb, ale aj poukazovali na rad nedostatkov v tejto oblasti.

Mimoriadne súrne je zvýšenie dodávok traktorov a kombajnov pre zber obilia, zemiakov a cukrovej repy, pre zber zelených krmív, ako aj strojov pre mechanizáciu chovu. Musí sa tiež zlepšiť vybavenie dielni roľníckych krúžkov a ich družstiev. Zlepšiť sa musí aj zásobovanie poľnohospodárstva náhradnými súčiastkami. Teda

diskusia na kongrese roľníckych krúžkov iba potvrdila tie rozhodnutia, ktoré schválilo politické byro ÚV PZRS dva mesiace skôr.

Veľa pozornosti venovali takým problémom, ako vidiecké stavebnictvo, rozvoj kultúry na vidiek, starostlivosť o zdravie a o diefa, rozvíjanie a posudvihanie poľnohospodárskych vedomostí na vidiek atď.

Vyzdvihovali, že v životnom záujme vidieka je širšie rozvíjanie opravársko-stavebných služieb pre súkromné hospodáriacich roľníkov. Tieto služby sú potrebné pre modernizáciu inventárskych stavieb a výstavbu nových.

Problém zlepšenia zásobovania vodou bol témou, ktorá bola v centre pozornosti diskutérkov. Touto otázkou sa musia zaoberať roľnícke krúžky najmä keď ide o zhromažďovanie prostriedkov na výstavbu vodovodov a studní rôzneho druhu. Všeobecne záverečné záverenie výstavby vodovodov, tak ako by si to mnohí želali, je totiž príliš drahé a nemožno ho zaviesť v súčasnosti.

Poukazovalo sa tiež na nutnosť rozvinúť zdravotné strediska na vidiek, rozšíriť možnosti sanatórnej liečby pre vidiek, predovšetkým reumatickej,

ako aj nutnosť organizovania návštěv odborných lekárov na dedinkách príliš vzdialených od zdravotných stredisk. Zatiaľ sa ešte stáva, že roľník musí strátiť dva-drei dni, aby urobil analýzy, dostať sa k odbornému lekárovi atď. Uvažovalo sa o probléme starých ľudí, ktorí celý život pracovali v poľnohospodárstve a teraz žijú zabudnutí a samotní.

Narhovovalo sa, aby prostriedky na vidiecke detské strediská boli v jedných rukách, t.z. na Osvetovom oddelení ONV. Školopovinnou dochádzkou malu by byť zahrnutá mládež do 18 rokov a významnú úlohu v šírení kultúry by mali zohrávať roľnícke kluby a vidiecke kultúrne domy. Tak teda naša Spoločnosť, ktorá vede kultúrno-osvetovú prácu medzi obyvateľmi slovenskej a českej národnosti, v dohode s roľníckymi krúžkami, ma na tomto poli možnosť veľa urobiť.

Celkom správne sa konštatovalo, že kultúrna činnosť nemôže spočívať iba v tom, aby vidieckemu obyvateľstvu sprístupniť televíziu, ktorá sa najčastejšie nachádza v kluboch. Lebo veľ najväčším nesprávom kultúry je pasivita a konsumpčný postoj ku kultúre. Nestačí iba prijať to, čo ukazuje televízia, ale treba vytvárať nové hodnoty v opredí o ľudové pravky. Treba preto pôsobiť v rôznych záujmových krúžkoch a umeleckých súboroch, a to nielen sviatočne, ale aj každý deň.

D.P.

CHÉMIA PRE VŠEDNÝ DEŇ

V minulých číslach našho časopisu sme poukazovali na niektoré možnosti využívania na gazdovstvach polyetylénových vriec po minulých hnojivách. Písali sme o tom, nakoľko na mnohých poliach, aj v Novotarskom okrese, ležalo veľa týchto vriec. Uvedli sme niekoľko spôsobov spájania vriec do veľkých plachiet, aby sa dali lepsiť využiť pre konzervovanie krmív.

Silážna jama, celkom správne nazývaná „pokladničkou krmív“, je dnes nevyhnutné potrebná na každom gazdovstve, ktoré sa špecializuje na chov. Ale výstavba betónovej silážnej jamy je drahá a s cementom tiež sú tažkosti. Preto aj plachty z fólie po vrečach sú lacné a dobrým riešením. Tieto plachty môžeme využívať pri silážovaní tak v jamach, ako aj v kopcoch. V prípade keď silážujeme v kopcoch, jednoducho roztažujeme na zemi plachtu patrnej veľkosti a keď už uložíme kopec, prikryjeme ho pásmi fólie po dĺžke a po šírke kopca.

Ked však chceme napríklad silážovať zemiaky, musíme si pripraviť takú plachtu z fólie, aby sme mohli ľahko vystlať dno jamy, ako aj steny a potom, aby sme tu istou plachtou mohli prikryť zelené krmivá alebo zemiaky po naplnení jamy.

V septembri poslednýkrát kosíme trávu. Vieme, že tento rok počasie v období senokosov nebolo najlepšie. Heslom dňa bolo „trikrat kosíme seno“. V septembri teda tretíkrát kosíme seno, samozrejme na tých gazdovstvach, ktorých gazdovia chápú, že hospodárske krmivá sú najlacnejšie.

Preto vrele odporúčame, aby ste zelené krmivá chránili pred skatením pomocou konzervovania, jedným z uvedených spôsobov. Dobrý je tak kopec, samozrejme dobre urobený, ako aj silážna jama.

Aby ste sa lepšie zoznámili s chémiou uvádzame, že vrecia z fólie môžu byť využité v záhradníctve napr. pre stavbu stanov, ktoré chránia stromy pred mrázikmi alebo v parenískach namiesto skla. Teda použitie vriec z fólie na vidiek môže byť skutočne siroke.

D.P.

Novoty sa ľahko predádzajú

Svajciarsky farmár Werner Maurer z Tasbergu pri St. Ursene vymyslel pre svoje kravy skutočne vznášajúci závitok: kolotoč. Vlastne mašťal na kolotoči. V prihláške patentovému úradu v Berne Maurer uviedol, že kolotoč znížil pracnosť pri ošetrovaní dojnic až o 50 percent. Mašťal sa totiž pri otáčavom pohybe čistí špeciálne nastavennými kefami, krmivo sa sypne zo špeciálne inštalovaného potrubia priamo do otáčajúceho sa žlabu. Do maštale s rozmermi 15 × 16 metrov sa zmestí 26 kusov dobytku. Napriek všetkým výhodám patent pánu Maurerovi zatiaľ nepotvrdili.

Z KALENDÁRA NA — OKTOBER-ŘÍJEN

W październiku kopie się ziemniaki oraz sprząta inne rośliny okopowe. Po zakończeniu kopania ziemniaczysko bronię się i zbiera ziemniaki. Ziemniaki przeznaczone na paszę powinny być uparowane i zakiszone. Jest to metoda konserwacji, przy której występują znacznie niższe straty w porównywaniu do przechowywania ziemniaków w kopcech. Pola nie obsiane powinny być na jesieni zaorané. Rolę pozostawia się na zimę w ostrej skibie. Orek nie powinno się przeprowadzać wówczas gdy pole jest zbyt mokre, gdyż wtedy ziemia zamazuje się i staje się nieprzepuszczalna dla wody i powietrza. W miarę możliwości należy przyorywać obornik, gdyż nawóz ten zastosowany jesienią staje się szybciej przyswajalny dla roślin.

Stopniowo należy przyzwyczajać bydło i inne zwierzęta do żywienia oborowego, zadając im coraz więcej pasz suchych (siano, słoma, plewy) oraz okopowych i kiszonek. Krów nie należy wypuszczać na zbyt wilgotne pastwiska, ani też nie trzymać na polu w godzinach wczesno-rannych i późno-wieczorowych. Owe można wypuszczać na pole po zebranych okopowych.

W wielu jeszcze gospodarstwach w okresie jesienno-zimowym obniża się nośność kur. Jest to spowodowane pogorszeniem żywienia i nieodpowiednimi warunkami zoohigienicznymi występującymi w kurnikach.

Istotną rzeczą jest wcześniejsze przygotowanie na okres całej zimy zapasu suszu i kiszonek, które są źródłem witamin. Gdy susz można wykorzystać plewy lucerny, koniczyny, saradeli, a nawet lnu, pamiętając jednakże najlepszy susz uzyskuje się z młodych roślin motylkowych i pokrzywy. W jesieni przygotowuje się pomieszczenia dla drobiu na okres zimy, kiedy to ptaki prawie przez cały dzień przebywają w kurniku.

Najistotniejsze jest zapewnienie oświetlenia, wentylacji, oraz zabezpieczenie odpowiedniej temperatury i wilgotności. Dalszą część poświęcamy omówieniu uprawy pszenicy ozimej.

Pszenica jest rośliną znacznie bardziej wydajną niż żyto. Powinna zatem być wprowadzana szerszej do uprawy na glebach, które stwarzają odpowiednie warunki do jej rozwoju. Pszenica udaje się na glebach gliniasto-piaszczystych, gliniastych,

a nawet iglastych zasobnych w próchnicę. Przy największych ilościach opadów, uprawa pszenicy jest możliwa nawet na glebach lżejszych. Należy więc zrewidować często występujący u nas pogląd, że w niektórych okolicach udaje się wyłącznie żyto. Na wielu obszarach gdzie tradycyjnie spośród bobu uprawia się tylko żyto, przy odpowiedniej uprawie i racjonalnym nawożeniu, można zasilać i pszenicę, która da wyższe plony niż żyto.

Rola pod pszenicę powinna być czysta (bez chwastów) i nie rozpyloną.

Pszenica znosi rolę świeże zaoraną, nie odleżącą, toteż orkę świezą można wykonać tuż przed siewiem, ale tylko wtedy, gdy wcześniej wykonana została podorywka. Po rzepaku, zbożach, bobiku, grochu, życie i mieszankach, wykonuje się po sprząciu przedplonu płytka podorywkę, po czym niszczy się poprzez bronowanie wschodzące chwasty, a następnie tuż przed siewem przeprowadza się orkę. Jeśli pszenica idzie po okopowych, kurydryz, lnie i konopiacach stosuje się tylko orkę przedświeczną. Koniczyska na glebach ciężkich wymagają dwóch orek; najpierw przeprowadza się podorywkę, a po upływie około 3-ch tygodni orkę świezą.

Po sprząciu koniczyny na glebach lekkich, wystarczy przeprowadzić tylko orkę świezą po uprzednim skultywatorowaniu koniczyska. Glebokość orki pod pszenicę powinna wynosić od 15 do 20 cm.

Pszenica ma większe potrzeby nawozowe od żyta, gdyż krzewi się słabiej i w związku z tym mało wykorzystuje naturalne zasoby gleby.

Pod pszenicę na glebach słabszych i po gorszych przedplonach często stosuje się obornik. Lepiej jednak jest zasilać pszenicę tylko nawozami sztucznymi, przeznaczając obornik pod inne rośliny.

Azot zawarty w oborniku danym bezpośrednio pod pszenicę uruchamia się zbyt późno, dopiero w okresie kłoszenia, co pociąga za sobą bardzo często wyleganie pszenicy, a ponadto sprzyja wystąpieniu rdzy zbożowej.

Do siewu należy używać nasion kwalifikowanych, należących do odmian zrejonizowanych w określonej miejscowości. Do odmiany dostosowuje się poziom nawożenia, głównie jeśli chodzi o nawozy azotowe.

Pszenica krzewi się dopiero wiosną, podeczas gdy żyto w zasadzie krzewi się już jesienią. Wiosną wymaga ona większej ilości składników pokarmowych w formie przyswajalnej. Pszenica pobiera najczęściej składników pokarmowych w okresie od kłoszenia do momentu kłoszenia.

Dawki azotu pod odmiany średnio intensywne i intensywne powinny wynosić 60–120 kg na ha. Nawozy azotowe stosuje się w dwóch terminach: większa część nawozów wysiewa się przed ruszeniem wegetacji, względnie późną jesienią (grudzień), lub po zjesciu śniegu, resztę zaś daje się w fazie strzelania w zdźbło.

Przenawożenia azotem nie należy obawiać się na glebach słabych i w gorszych stanowiskach, ale już ostrożnie należy dawać nawozy azotowe po motylkowych i po rzepaku uprawianym na oborniku. Najodpowiedniejszymi nawozami azotowymi są: mocznik, saletra amonowa i saletrzak.

Konieczone jest również nawożenie fosforowo-potasowe. Nawozy fosforowe i potasowe wysiewa się przed siewem pszenicy, dając na hektar do 70 kg fosforu (400 kg superfosfatu) i 60–100 kg potasu (150–200 kg 40% soli potasowej). Na glebach o dużej zasobności w te składniki oraz w warunkach umożliwiających otrzymanie średnich plonów dawki te można zmniejszyć do 50 kg fosforu i 60 kg potasu.

W warunkach umożliwiających uzyskanie wysokich plonów (powyżej 30 q) należy stosować większe dawki tj. do 100 kg fosforu i 120 kg potasu.

W razie potrzeby można glebę wapnować. Wapno wysiewa się na ściernisko przed podorywkę, stosując 8–10 q wapna palonego 85% lub 15–20 q wapniaka na 1 ha.

Ziarno pszenicy przed wysiewem należy koniecznie zaprawić zaprawami nasiennymi.

Pszenicę sieje się na ogólnie późnej niż żyto, ponieważ krzewi się dopiero na wiosnę. Oczywiście wysiewa się ją siewnikiem rzędowym, a nie z płachty. Na 1 ha wysiewa się w zależności od warunków i pory siewu od 120–170 kg ziarna. Pszenicę trzeba siać na głębokości 4–5 cm a wiele głębiej niż żyto.

S.D.

**BOZK —
POTREBA...
ZVÝK?**

Cím je pre ľudí... bozk? V 5 roku života — ako vravel istý filozof — útechou, v 16 roku — mazlením, v 20 — rozkošou, v 30 — potrebou, v 50 — zvykom, a v 60 — ničím.

Bozk sa vraj zrodil v raji. Už Adam a Eva... — Poznali ho Gréci, používali Rimania. Obyvatelia Ríma — len čo je pravda — zriedkavo a len keď dodržiavali isté podmienky. Bozkávať sa mohli iba manželia a len vtedy, keď pritom nebol nikto cudzí. Mravy rímskych patriciov boli také prisne, že senátor Manilius bol zbavený všetkých hodností iba preto, že bozkal manželku v prítomnosti dcéry! Potom predpisy už boli miernejsie, a bozk sa stal právom všetkých ľudí, používali ho v rôznych situáciach a životných príležitostiach. Avšak všeobecne vždy bol symbolom piateľských citov.

Z domáceho hrnca....

ŠKVORNÝ PO KAVÉ — pomocou soli a vody. Keď však škvorna je stará, namočíme látku zo škvunami v pracom prášku „E“.

Z ČERVENÁHO VÍNA — pomocou soli alebo citrónového prášku. Keď vidíme, že prások učinkuje, látku dôkladne vypláchneme v letnej vode. Škvry na hodyvá odstráime roztokom vody a alkoholu.

Z PIVA — tieto škvry odstráime keď vyperieme špinavú látku v lefnej vode s pracím práškom. Keď škvry sú staršie, vo vode s práškom „E“. Škvry na hodyvá odstráime pomocou vody s alkoholom.

Z KOŇAKU — pomocou teplej vody a mydla. Keď, napriek tomu ostanú ešte na látke stopy po škvre — namočíme špinavú látku do prášku „E“.

NENÍ HEZKÉ TO, CO JE MODERNÍ, ALE TO, CO NÁM SLUŠÍ!

Již několikrát jsme na této stránce hovořili o módě, eleganci, způsobu odívání, umění zvolit to, co nám sluší, co odpovídá našemu typu, co je módní a současně praktické. Také dnes bychom chtěli čtenářkám připomenout, že největším uměním a nejdůležitějším požadavkem je schopnost zvolit aktuální módní prvky tak, aby odpovídaly našemu vzhledu, potřebám a možnostem. Není to tak těžké. Musíme však neustále zdokon-

alovat schopnost rozhodnout se pro to pravé. Nerady se na sebe díváme kriticky a pro svůj obraz v zrcadle vždy najdeme určitou dávku tolerance a shovívavosti. Abychom se dovedly dobré oblečení, je naprosto nutné uvědomit si dokonale všechny své nedostaty a klady. Zásada zní: žena se nezříká toho, co je módní, ale musí jí to slušet a dávat pocit jistoty, že je dobře oblečena.

10 X NE!

Cheste být dlouho zdraví? Přečtěte si, co musíte, lépe nesmíte dělat: nejist příliš mnoho tuků; nekouřit; nepít alkoholické nápoje; nerozčilovat se; nepřejídat se; nebydlet ve čtvrti se špatně fungujícími službami; nesedět příliš dlouho v kanceláři, v autě, doma; neunavovat se prací; nedostávat se do konfliktní situace; neužívat nepotřebné léky.

To, co nám radí lékaři, je velmi hezké a chápeme jejich snahu. Ale, mezi námi, je to vůbec možné?

... americkí vedci dospeli k záveru, že iba v samotnej Mliečnej ceste je okolo 50 miliardov planet, na ktorých môže existovať život. Cestou štatistických výpočtov konštatovali, že v tejto galaxii existuje 100 000 do milióna civilizácií! Pravdepodobnosť, aby sme mohli niekedy nadviazať kontakt s našimi „bratrancami“ v kozme je

minimálna, keďže najbližšia hviezda mimo našej slnečnej sústavy sa nachádza vo vzdialosti 4 svetelných rokov, teda raketa by ju mohla dosiahnuť za... 80 000 rokov.

TAJNÉ...

Ješitosť Angličaniek zvážila byrokráciu! Zatiaľ iba na jednom, avšak pre dámy celkom dôležitom úseku. Ako všetci vieme, ženy nepríliš rády prezáradzajú svoje dátum narodenia — a je to nevhnutné keď sa musia legitimať. Teraz v Anglicku, podľa rozhodnutia patričných orgánov, vo všetkých novovydávaných vodičských preukazoch, dátum narodenia ženy — majiteľky tohto preukazu — bude šifrované kódom, ktorý bude zrozumiteľný iba pre políciu.

Nakoľko vo Veľkej Británii neexistujú žiadne osobné preukazy, vodičský preukaz je dokumentom, ktorý slúži na miesto osobného preukazu na mnohých úradoch a v ban- kach, ako aj pri nakupovaní

na splátky. Angličania dospe- li k záveru, že pre každého pochopiteľný dátum narode- nia je v takýchto prípadoch nepotrebný — stačí šifrovaný kód. Ženy s radostou uvítali toto nové nariadenie: ne- budú už musieť zverovať ta- jomstvo svojho veku poklad- nikovi v banke alebo predavačovi v obchode...

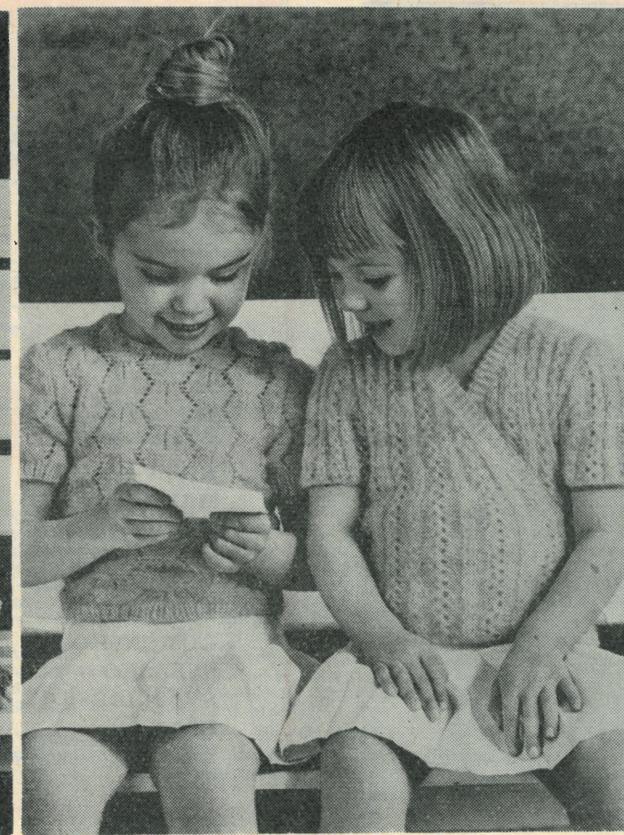
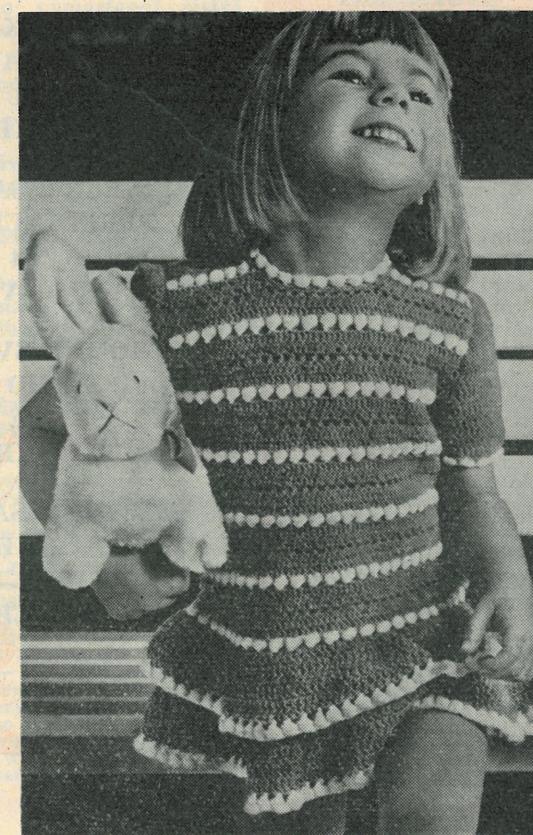
VIETE ŽE...

Rehabilitácia zemiakov? Všetko poukazuje na to, že zlé meno zemiakov, ako stravy po ktorej sa pribera na váhe, patrí minulosti. Posledné správy o najmodernejších odtučňovacích kúrách, ktoré používajú slávne filmové hviezdy — vysunujú stare, dobré zemiaky na prvé mie- sto. O zemiakoch sa teraz ho- vorí, že sa od nich pribera, ale iba vtedy, keď sú solidne po- liate tukom alebo mäsovou šťavou. Obsahujú menej uhlo- hydrátov ako ryža, chlieb a múčne jedlá, za to však po- merne veľa minerálnych solí a vitamínov.

vající. Má ráda obleky z úpletu, zahradnické kalhoty se šlemi, živé bary, hezké de- sény, nemačkavé úpravy lá- tek.

Pro naše děvčátka dnes přinášíme ukázky několika šatek z vlny nebo anilany, které může každá maminka ve volné chvíli udělat. A aby jim chlapci nezavíděli, na- vrhujeme pro ně velmi pěkný svetr.

**VE VOLNÉ
CHVÍLI**

Do školy

B. MALÍKOVÁ

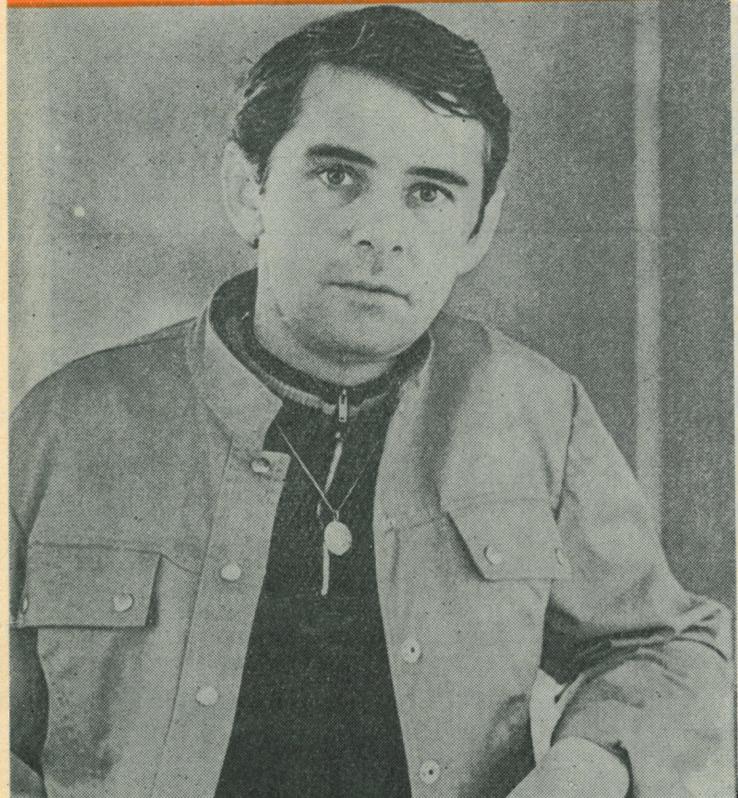
Dnes mi dala mamka novú sukničku,
do vrkoča mašľu bielu,
ktorú nosím na nedelu
a na knihy taštičku.

Nepoženiem naše húsky do polí,
ale pekne zavčas rána
pójdem ako maľovaná
po prvý raz do školy.

MILÍ, MLADÍ ČITATELIA!

Opäť ste zasadli do školských lavíc. Želáme vám v nich veľa úspechov. Dúfame, že aj v tomto školskom roku budete vernými čitateľmi stránky pre mládež v Živote ako aj jej spoluredaktormi. Čakáme teda na vaše dopisy. Súhlasne s vašim želaním budeme odteraz uverejňovať snímky vynikajúcich hercov, spevákov a športovcov. Dnes uverejňujeme prvú snímku, na ktorej je

IVAN MISTRÍK ZNÁMY SLOVENSKÝ DIVADELNÝ HEREC

mladym * mladším * najmladším

Ako si chcela myška

Kto ho vie, ako sa to stalo, ale pod krikom zjavila sa črepina zrkadla. Všetko, čo sa v zrkadle odrazilo, bolo dvojité. Ranné slnko vyšlo nad brezovú horu a vyslalo do zrkadielka svoj zlatý lúč. Lúčik sa od zrkadielka odrazil a vrátil sa späť v podobe malého slniečka.

Sla okolo myška a veľmi sa začudovala.

— Čo sa čuduješ, — spýtal sa zrkadielko. — Vari si ešte nikdy nevidela slnko?

— A ty si slnko? — čudovala sa myška.

— Ano, ale len odteraz, — pýšilo sa zrkadielko.

Cupkala myška okolo zrkadielka a premýšľala. Slnko robí svetlo — a v mojej nórke je tma. Chytala zrkadielko do zúbkov a zanesla ho do svojej norky.

— No sviet a hrej! — prihovárala sa myška zrkadielku, ale zrkadlo bolo studené a sedivé.

Oklamalo si ma! — poviedala myška. — Pýši sa cudzím svetlom! — a vynesla zrkadielko zo svojej nórky a člup — hodila ho do rieky. Nech sa aj ryby začudju.

Preložila Viera Gírethová

Preniesť slnko do norky

VASIA ZÁSTAVNÍK

V dedine Pogorelci v Černigovskej oblasti USSR by vám aj dnes pionieri ukázali zápis v kronike, ktorý hovorí:

„Vasia Korobko je naveky čestným zástavníkom našej skupiny. Lebo on zachránil skupinovú zástavu a potom padol v boji ako hrdina.“

Vasia Korobko, ktorého vyznamenali Leninovým radom, radmi Červenej zástavy a Vlasteneckej vojny 1 stupňa, i partizánskymi medailami.

Cím si to vyslúžil?

Hned v prvú noc, ako fašisti vošli do jeho dedinky, vkradol sa do obsadenej školy a vyniesol schovať pioniersku skupinovú zástavu. Potom chcel bojať ďalej. Ako? Malý, bez zbrane, bez spojenia.

Most! Už zajtra budú fašisti prenasledovať partizánov. A most je vetchý, stačí vybrať pári skrútieku a podpíliť nosníky. Noc je temná, stráže ešte nie tak presne rozostavené, chlapec sa pustil do roboty.

Nad ránom cez most preleteli dve nepriateľské motorky, aj jedno nákladné auto, ale potom most podkľakol pod tarchou obrnených vozov a cisterien a Vasia v kroví triumfoval!

Pár dní sa ešte túlal, zavše si zastrieľal, viac strašil ako škodil. Bol sám. Potom ho prichytili partizáni. Vyhrešili, vysvetlili, že bojovať treba organizované, v kolektíve. A vzali ho k sebe. Po čase dostal úlohu: pomáhať v dedine fašistickým oficirom, ponúknúť sa im na posluhu. Vzali ho. Bol šikovný, úslužný. Všeličo videl — a dal ďalej partizánom. Raz ho fašisti požiadali, aby im ukázal cestu cez močiare. Súhlasil. Nocou ich viedol

a — prekábatil. Dostali sa pred pozície zdrádcovských policajtov. Noc je plná omylov, títo spojeni vo dne — sa v noci nepoznali a tlkli a strieľali sa, lebo sa nazdávali, že oproti sú partizáni.

Po tejto akci sa už, pravdaže, do dediny nevrátil. Putoval po bojových cestách s partizánskym oddielom a v ňom aj položil život za priateľov, za vlast, za víťazstvo.

malá ENCYKLOPÉDIA

MENA NIEKTORÝCH ŠTÁTOV

ARGENTÍNA	pesos
AUSTRÁLIA	austr. doláre
BELGICKO	franky
BULHARSKO	leva
ČÍNA	jeny
DÁNSKO	koruny
FRANCÚZSKO	franky
GRÉCKO	drachmy
INDIA	rupie
IRÁK	dináre
TALIANSKO	líry
JAPONSKO	jeny
JUHOSLÁVIA	dináre
KANADA	kan. doláre
KUBA	pesos
MAĎARSKO	forinty
MEXIKO	pesos
NEMECKO (NDR i NSR)	marky
NÓRSKO	koruny
POLSKO	zlaté
RUMUNSKO	lei
ŠVÉDSKO	koruny
ŠVAJČIARSKO	franky
USA	doláre
ZSSR	ruble

NEZÁBUDKA

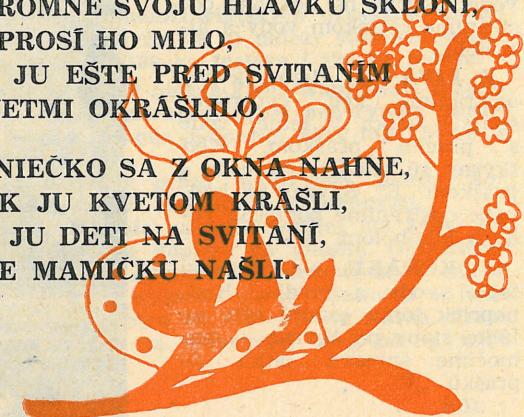
EMA CHMELOVÁ

Hviezdy okná zatvorili,
noc je tmavá, hmlistá.
Pri potoku nezábudka
rozkvitnút sa chystá.

Slniečko sa na postieľke
v perinkách už baví,
keď sa pri ňom nenaďajky
nezábudka zjaví.

Skromne svoju hlávkou skloní,
poprosí ho Milo,
by ju ešte pred svitaním
kvetmi okrášli.

Slniečko sa z okna nahne,
tak ju kvetom krásli,
že ju deti na svitani,
pre mamičku našli.

rady · poradňa · rady · poradňa · rady

P
rawnik

NOWE PRZEPISY DEWIZOWE (I)

W Monitorze Polskim Nr 29 z roku bieżącego ukazało się zarządzenie Ministra Finansów z dnia 23 czerwca 1973 r. w sprawie zezwolenia na niektóre czynności obrotu dewizowego, które nie wymagają odnego indywidualnego zezwolenia Narodowego Banku Polskiego. Krajowcy dewizowi mogą dysponować kwotami posiadanymi na bankowych nie oprocentowanych rachunkach walutowych na koszty podróży i pobytu za granicą, posiadacze rachunku i członków jego najbliższej rodziny krajowców dewizowych. Do członków najbliższej rodziny zalicza się małżonka, stępczych (dzieci, wnuki) wstępnych (rodziców, dziadków) rodzeństwo, rodziców małżonka, dzieci, synowe, pasierbow i osoby przysposobione (adoptowane).

Krajowcy dewizowi mogą wykorzystywać w eksporcie wewnętrznym Banku Polska Kasa Opieki S.A. należące do nich za graniczne środki płatnicze w walutach wymienianych oraz innych walutach

A oto niektóre czynności obrotu dewizowego, które nie wymagają odnego indywidualnego zezwolenia Narodowego Banku Polskiego. Krajowcy dewizowi mogą dysponować kwotami posiadanymi na bankowych nie oprocentowanych rachunkach walutowych na koszty podróży i pobytu za granicą, posiadacze rachunku i członków jego najbliższej rodziny krajowców dewizowych. Do członków najbliższej rodziny zalicza się małżonka, stępczych (dzieci, wnuki) wstępnych (rodziców, dziadków) rodzeństwo, rodziców małżonka, dzieci, synowe, pasierbow i osoby przysposobione (adoptowane).

Przedstawiciele ci zaś upoważnieni są do dokonania sprzedaży za granicę mienia spadkowego, nie wyłączając wartości dewizowych. (Spadkobierca — krajowiec dewizowy zaś otrzyma zależnie od życia — na swoje konto walutowe w kraju, bądź też do Banku Kasa Opieki S.A. kwoty pochodzące z realizacji spadku).

Krajowcy dewizowi mogą udzielać pełnomocnictw do dochodzenia za granicą

określonych przez ten bank posiadane w kraju lub przekazywane z zagranicy (z wyjątkiem tych kwot, które zgodnie z porozumieniem między instytucjami polskimi i zagranicznymi przekazywane są do wyplaty w złotych).

W razie otrzymania spadku za granicą krajowiec dewizowy może udzielić polskim przedstawicielom dyplomatycznym lub konsularnym pełnomocnictw do realizacji spadków z zagranicy.

Przedstawiciele ci zaś upoważnieni są do dokonania sprzedaży za granicę mienia spadkowego, nie wyłączając wartości dewizowych. (Spadkobierca — krajowiec dewizowy zaś otrzyma zależnie od życia — na swoje konto walutowe w kraju, bądź też do Banku Kasa Opieki S.A. kwoty pochodzące z realizacji spadku).

Krajowcy dewizowi mogą udzielać pełnomocnictw do dochodzenia za granicą

roszczeń alimentacyjnych, jeżeli pełnomocnictwa składane są za pośrednictwem Sądów Wojewódzkich w Polsce w trybie i wg. zasad przewidzianych postanowieniami Konwencji o dochodzeniu roszczeń alimentacyjnych za granicą sporzązonej w Nowym Jorku dnia 20 czerwca 1956 roku, a ogłoszonej w Dzienniku Ustaw Nr 17 poz. 87 z roku 1961.

Krajowcy dewizowi mogą przyjmować od cudzoziemców dewizowych darowizny wartości dewizowych. Darowizna taka musi być tak zwana darowizna czysta nie obciążona obowiązkiem wzajemnego działania lub zaniechania. Darowanymi wartościami dewizowymi za granicą, mogą krajowcy dewizowi w czasie pobytu za granicą dowolnie dysponować. W następnym numerze podam zasady dewizowe dotyczące osób pracujących za granicą.

w. FERFET

W
eterynarz

PASOZYTY PLUCNE U OWIEC

Larwy robaków polkniet te z pokarmem lub wodą przez owce, z jelit wędrują do układu krvionośnego, a nim do pluc. Pierwsze dzialanie chorobotwórcze może nastąpić już w czasie przebijania się larw z jelit, ale właściwe objawy choroby występują dopiero gdy usadowią się one w płucach. Tam też ich obecność powoduje powstanie stanu zapalnego, a ten z kolei sprzyja rozwojowi bakterii. Choroba

rozwijają się szczególnie w latach wilgotnych, wtedy bowiem larwy robaków szybko się rozwijają i znaleźć ich można na ziemi i roślinach. Źródłem zakażeń są też wszelkie kałuże i inne stojące wody. Owce zarażają się na pastwiskach a nasilenie choroby wypada dopiero w jesieni i zimie. Pierwsze objawy występują w dwa miesiące a czasem później, od zarażenia. Zwierzęta stają się smutne i kaszczą. Kaszel ten początkowo jest suchy i silny, a z czasem staje się częsty, słabszy i bolesny. Nieraz zwierzę podeziasz kaszlu po stęku, a nasilenie występuje po wydatnym ruchu zwierzęcia np. w biegu. W czasie napadu ostrego kaszlu mogą być czasem wyksztusne same

paszyty wraz ze śliną. W następnej fazie z nosa pojawia się wyciek, czasem z krwią, a oddychanie staje się coraz bardziej utrudnione. Temperatury raczej nie należy się spodziewać, chyba że dochodzi się w międzyczasie zapaleniu płuc. Dalszy rozwój choroby powoduje silne wycieczanie, obrzęki na podgardlu i powiekach. Choroba ta ma na ogół przebieg przewlekły, a owce giną na skutek wycieczania. Szczególnie wrażliwa jest młodzież. Leczenie tej choroby jest trudne i niewidziane. Dla zwalczania dorosłych robaków w płucach stosuje się inhalacje z dziegiem, krolikiem lub terpentynem. Lepszą skutecznością jednak dają zastrzyki do tchawicowej z 1 procentowego karboli

lub też leki zawierające jod. Leczenie takie przeprowadza się w lecie lub po powrocie owiec z pastwisk na zimę. Łatwiejsze jednak do leczenia jest zapobieganie powstawaniu choroby przez uniemożliwienie zarażenia się owiec. Głównym źródłem są zakonne pastwiska i niehygieniczne urządzone wodopoje. Małe stojące zbiorniki wody, kałuże, stawki i blota sprzyjają rozwojowi larw. Ważną rzeczą jest regularna zmiana pastwiska co jakieś 5 dni.

W okresie zimy należy owce odrobaczyć przynajmniej dwa razy, tak aby wolne od robaków wyszły na pastwiska.

HENRYK MĄCZKA

Z
uzka

KRÚPOVÁ POLIEVKĀ SO ZEMIAKMI, HUBAMI A KLOBĀSOU

Rozpočet: 40 g krúp, 100 g mrkví, 10 g sušených hub, 200 g zemiakov, 30 g masti, 30 g cibule, 20 g hladkej múky, 100 g klobásy, voda soľ, čierne korenie, červené paprika.

Umyté huby vložíme do studenej vody a varíme.

Neskoršie k nim pridáme umyté krúpy, pokrájanú mrkvu, zemiaky, klobásu, osolíme a okoreníme. Na masti zapeníme nadrobno pokrájanú cibuľu, pridáme do nej červenú papriku, zaprášime múkou, zalejeme vodou, prilejeme ku krúpam a spolu ešte povaríme.

ZEMIAKOVÝ ZÁVIN PLNENÝ MÄSOM

Rozpočet: 400 g zemiakov, 120 g krupicovej múky, 20 g masla, 10 g strúhanky, 200 g údeného mäsa, 30 g masla na pomastenie, voda, soľ, 1 vajce.

Umyté, uvarené zemiaky olúpeme, prelimujeme, pridáme muku, vajce, soľ a spracujeme na cesto, ktoré rozvaľkáme, pomastíme, pospremené strúhankou a uvareným, posekaným mäsom. Cesto stočíme, dáme do vymastenej čistej utierky, previažeme a uvaríme.

Uvarený závin necháme trochu vychladnúť a potom ho pokrájame.

Podávame so zeleninovým privarkom.

HRÍBY S VAJCOM

Rozpočet pre viac osôb: 40 g masti, 20 g cibule, 20 g strúhanky, 1/2 kg čer-

stvých hríbov, 2 vajcia, rasca, čierne korenie, majorán, soľ.

Na masti zapeníme pokrájanú cibuľu, pridáme rascu, ocistené a umyte hríby nadrobno pokrájané, čierne korenie, majorán, soľ, trochu vody a prikrýte dusíme. K udušeným hríbom pridáme strúhanku, rozšľahané vajcia a za stáleho miešania necháme zhustniť.

Podávame so zemiakmi alebo s chlebom.

ZELENINOVÉ KARBONÁTKY

Rozpočet: 1/2 kg miešanej zeleniny, 30 g žemli, 10 g masti, 20 g cibule, 250 g strúhanky, 100 g masti, 2 vajcia, 2 lyžice mlieka, voda, čierne korenie soľ.

Očistené zeleninu (mrkvu, kel, karfiol, hrášok, kareľák) uvaríme v osolenej vode. Po uvarení ju nadrobno posekáme, pridáme

pokrájané žemle namočené v mlieku, soľ, čierne korenie, pokrájanú cibuľu zapeníme na masti, vajcia a podľa potreby strúhanu. Na lopáti posypanom strúhankou robíme karbonátky, ktoré vyprážame v horúcej masti.

Podávame so zemiakovou kašou.

ZEMIAKY NAKYSLO S HRÍBAMI

Rozpočet: 800 g zemiakov, 100 g čerstvých hríbov, 5 g cukru, 40 g múky, 2 dl kyslej smotany alebo mlieka ocoť, voda, soľ, bobkový list, čierne korenie.

Očistené, pokrájané zemiaky a hríby zalejeme vodou, posolíme, pridáme čierne korenie, bobkový list a varíme. Uvarené zahustíme zátrepkou z kyslej smotany a múky a povaríme. Podľa chuti pridáme cukor a ocoť.

Podávame s chlebom.

NEUMÍTE SI PORADIT S RŮZNÝMI POTÍŽMI A ROZČILUJICÍMI VÁS ZALEŽITOSTMI? NAPIŠTE NÁM NA ADRESU: REDAKCE „ŽIVOT“ 00-372 WARSAWA, UL. FOKSAL 13. ODPOVÍME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKACH NÁŠEHO ČASOPISU A V DOPISECH.

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce redagują: ADAM CHALUPEC — redaktor naczelný, Marian Kaškiewicz — z-ca red. nacz. oraz społeczne kolegium redakcyjne w składzie: František Bednářík (Nowa Biala), Augustín Bryja (Lapsze Wyżne), Mirona Cíziková (Zielów), Józef Gribac (Podwilki), Józef Griglak (Niepolomice), Vladimír Hess (Lublin), Bronisław Knapčík (Mikołów), Ján Kovalík (Zubrzica Dolna), Ján Kríšák (Krempachy), Waclaw Lušinský (Zielów), Lídia Míšalová (Zubrzica Górska), Lídie Mundilová (Kučov), Ignáč Nižník (Myślenice), František Svetlák (Lipnica Mała), Jan Svientek (Piekielnik), Ján Spernoga (Warszawa), Ružena Urbanová (Gęsiniec), Zofia Vasileková (Lapsze Niżne), Andrej Vojtas (Jurgów).

Tłumaczenia i korekta języka czeskiego — Valerie Wojanowska. Tłumaczenia na język słowacki — Elżbieta Stojowska. Weryfikacja stylistyczna tekstu słowackich — Ján Kacvínsky. Korekta języka słowackiego — Ján Spernoga. Red. techn. — Krystyna Tomczyk. Oprac. graf. — Krzysztof Lewandowski. „Život“ ukazuje się około 15 każdego miesiąca.

Nadsiłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „Współczesne“ RSW „Prasa — Książka — Ruch“, 00-480 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

Adres redakcji: 00-372 Warszawa, ul. Foksas 13. Tel.: 26-44-49, 26-04-55, 26-42-57.

Cena prenumeraty krajowej: rocznie — 12 zł; półrocznicie — 6 zł; kwartalnie — 3 zł. Prenumeraty przyjmowane są do dnia 10 każdego miesiąca poprzedzającego określone prenumeraty. Prenumeratę na kraj dla czysteków indywidualnych przyjmuje Urzędy Pocztowe oraz listonosze. Wszystkie instytucje państwowie i społeczne w miastach, zamawiają prenumeratę wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur RSW „Prasa — Książka — Ruch“. Pozostałe — mające siedzibę na wsi lub w innych miejscowościach, w których nie ma Oddziałów i Delegatur — zamawiają prenumeratę za pośrednictwem Urzędu Pocztowego.

Prenumeratę na zagranicę przyjmuje: RSW „Prasa — Książka — Ruch“, Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych, ul. Wronia 23, 00-840 Warszawa, Konto N 1-6-100024. Cena prenumeraty dla zagranicy jest wyższa od prenumeraty krajowej o 40%.

Oddano do sklepu 8.VIII.1973 r. Numer zamknięto 3.IX.1973 r. Druk Prasowy Zakłady Graficzne RSW „Prasa — Książka — Ruch“, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10, Zam. 1251, N. 3840, R-77. Nr indeksu 38601.

KALENDÁŘ 1973

SEPTEMBER-ZÁŘÍ

1. SOBOTA	Bronislava	16. NEDEĽA	Edita
2. NEDEĽA	Stefan	17. PONDELOK	Justína
3. PONDELOK	Simon	18. UTOROK	Irena
4. UTOROK	Rozália	19. STREDA	Konštancia
5. STREDA	Dorota	20. STVRTOUK	Eustach
6. STVRTOUK	Beata	21. PIATOK	Matúš
7. PIATOK	Regina	22. SOBOTA	Sobota Tomáš
8. SOBOTA	Mária	23. NEDEĽA	Tekla
9. NEDEĽA	Peter	24. PONDELOK	Gerard
10. PONDELOK	Lukáš	25. UTOROK	Aurélia
11. UTOROK	Prot	26. STREDA	Justína
12. STREDA	Mária	27. STVRTOUK	Kosma
13. STVRTOUK	Filip	28. PIATOK	Václav
14. PIATOK	Cyprián	29. SOBOTA	Michal
15. SOBOTA	Nikodem	30. NEDEĽA	Zofia

1. septembra vých.s. 4.46 záp.s. 18.24
15. septembra vých.m. 10.18 záp.m. 19.26
vých.s. 5.10 záp.s. 17.52
vých.m. 18.21 záp.m. 8.45

OKTÓBER-RÍJEN

1. PONDELOK	Danuta	8. PONDELOK	Brigidka
2. UTOROK	Teofil	9. UTOROK	Ludvík
3. STREDA	Tereza	10. STREDA	Paulína

KRÁL' JAN III. SOBIESKI.

TURECKE PAMATKY

Epocha tureckých nájazdov, ktoré v 16. a 17. storočí ohrozovali Euru, zanechala po sebe na Slovensku bohaté súpy rôznej podoby, ktoré dnes patrí k najzaujímavejším historickejmu pamiatkam.

Na Slovensko sa Turci dostali už v poldruhe storočia pred slavným víťazstvom kráľa Jána III. Sobieskeho pri Viedni (12.9.1683) nad armadou Kara Mustajá, ktoré zastavilo turecký pochod, začalo sériu tureckých porážok a postupne oslobodzovanie záujemnejších zemí.

Turecké prenikanie na slovenské územie začalo kritiko po bitke pri Moháči (r. 1526), v ktorej Uhorsko utrpelo veľkú porážku a jeho panovník, Ludovít II. zahynul. Behom ďalších rokov Turci presunuli hranice svojho panovania skoro nad väčšinu Uhorska a rozprádili boje na Slovenskom území. Do osmanskej správy včlenili nie-

ktoré južne a juhovýchodne casti Slovenska, dobyli niekoľko hradov, na ktorých na dlhši čas usadili svoje posádky, pustošili Považie a Ponitrie a boli neustáli hrozobou pre bohaté banské stredoslovenské mestá. Turci dokonca posielali početne oddiely krymských Tatárov, ktoré tažko začarovali. Opis tejto krutej epochy priniesol Život predniedávnom. Dnes sa vratme aspoň stručne k pamätkam, ktoré turecké panovanie zanechalo po sebe na Slovensku.

Sú tu predošesťkum mnogé obranné opotrebenia a fortifikácie, ktoré vznikli pod hrozobou tureckého prenikania najmä v okoli stredoslovenských miest a strategických bodov.

Na svoju dobu bol to moderné rozsiahle pevnosti, ktoré mohli držať väčšie posádky a uskladňovať vracacie zásoby. Ich obranný systém bol schopný odolat používaným palebným zbra-

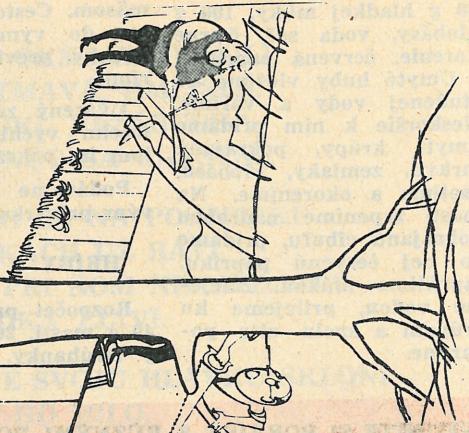
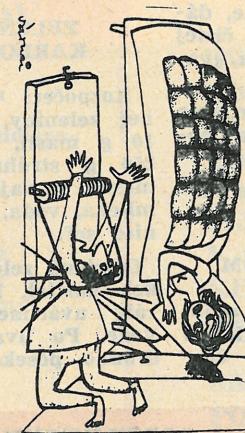
niam a strategijn tureckych vojien. Tureci
mer vo všetkých slovenských mestách
ohrozených Turkami provizorne opev-
nenia nahradoval systém kamen-
ných hradieb. Momoriadna pozornosť
bola venovaná pevnostiam, ktoré chrá-
nilu, dôležité prechody najmä na Vnie-
dení. Patrič k nim aj stardonáva vo-
jenška pevnosť Žitného ostrova v Ko-
márne, ktorú už Iustina z roku 1218
nazýva „Castrum Komarniens“. V 16.
storočí pevnosť prestavela takianski
staviteľ podľa najmodernejších vzor-
ov. Keď roku 1663 Turci dobyli No-
vé Zámky, — v tých časoch najmo-
dernejšiu pevnosť Uhorsca — Ko-
márno sa stalo dôležitou pevnosťou
krajiny, ktorú sa Turkom počas 22-
ročných pokusov nepodarilo dobyť.
Banské mestá organizovali zaujmaťe
„varovky“ čiže strážne veže stavane
na vyvýšených miestach, od ktorých po-
močou ohra, dymnu a výstrelovo sa hli-
silo správy o pohybe tureckých vojsk.

NÁVĚSTI SLOVENSKU

KARA MUSTAFA, VELITEL TURECKÝCH VOJSK, KTORÉ PRI VIEDNI PORAZIL KRÁL' JÁN III. SOBIESKI NA ČELE

HUMOR

— Tak ten Hacatuš umrel? A na čo umrel?
— Lekári to nevedeli zistíť.
— To bol teda naozaj tajomný čovek!
— Prečo tajomný?
— Predtým sa nenevedelo, z čoho žije, a teraz sa nevie, na čo umrel.

Stretní sa dve susedky v obchode a vraví tá jedna:

kúpiť nové okuliare
Aspoň by ste videli, že
to vôbec nie je môž-
mu?

— Vidíš, ved' som t
vrável, že je to pre te
ba ta pravá.

Vzdycky, když m
řekl, aby mluvil kom
krétně, začal konkrétn
— mlíčet.

rybou. Kdyby to bylo
obrácené, byla by moje
skou paní.

STARE DELO.

PAŽBA TURECKEJ
PUŠKY S BOHATOU

— Celý otec! Na tvojho manžela ani trochu neponáša.

* * *

říšská panna je na-
divkou a dole
1. Kdyby to bylo
věně, byla by mor-
é, začal konkrétně
lyky, když mu
aby mluvil kon-

rekil, aby mi uvíril konkrétně, začal konkrétně — mlčet.